



MEDDELELSER NR. 108

---

SUSAN BARR

**KULTURMINNER PÅ JAN MAYEN**

Historical remains on Jan Mayen

---

NORSK POLARINSTITUTT  
OSLO 1985

DET KONGELIGE MILJØVERNDEPARTEMENT

---

NORSK POLARINSTITUTT

Rolfstangveien 12, Snarøya, 1330 Oslo Lufthavn, Norway

**SALG**

Bøkene selges gjennom  
bokhandlere eller  
bestilles direkte fra:

Universitetsforlaget  
Boks 2977, Tøyen  
Oslo 6  
Norway

Global Book Resources Ltd.  
199 Great Russell Street  
London WC1B 3NA  
England

**ORDERS**

may be placed at your  
bookstore or you may  
order direct from:

Columbia University Press  
136 South Broadway  
Irvington-on-Hudson  
NY 10533, U.S.A.



MEDDELELSER NR. 108

---

SUSAN BARR

**KULTURMINNER PÅ JAN MAYEN**

Historical remains on Jan Mayen

---

NORSK POLARINSTITUTT  
OSLO 1985

**ISBN 82-90307-34-9**

**Trykt/Printed mai/May 1985**



Jan Mayen sett mot nordøst med Beerenberg i bakgrunnen. Foto: 1949.  
*Jan Mayen seen towards Beerenberg with some inevitable cloud cover. Photo: 1949.*



## INNHold/CONTENTS

	side/page
Forord/Preface . . . . .	6
Jan Mayen . . . . .	7/49
Andersenhytta/Andersen-hut . . . . .	9/50
Annahytta/Anna-hut . . . . .	9/50
Atlantic City . . . . .	11/51
Eldste Metten/The oldest Meteorological Station . . . . .	11/51
Flykollen . . . . .	12/52
Gamle Metten/The old Meteorological Station . . . . .	14/53
Gammen ved Sørlaguna/Little hut by Sørlaguna . . . . .	14/53
Graver/Graves . . . . .	16/53
Hageruphytta/Hagerup-hut . . . . .	19/54
Haugenhytta/Haugen-hut . . . . .	20/55
Helenehytta/Helene-hut . . . . .	23/56
Hollendarhaugen/Hollander Mound . . . . .	24/56
Hvalrossmuseet/Walrus Museum . . . . .	25/57
Jacobsenhuset/Jacobsen-house . . . . .	27/57
Joestinhuset/Joestin-hut . . . . .	28/57
Krigsbygninger/Buildings from World War II . . . . .	29/59
Kvalrossbukta/Walrus Bay . . . . .	32/60
Margareth-hytta/Camp Margareth . . . . .	32/61
Marinehytta/Marine-hut . . . . .	33/61
Minneskilt og lignende/Memorial plaques and similar . . . . .	34/61
Nederlandske hvalfangststasjoner/Dutch whaling stations . . . . .	37/62
Olsbu/Olsen's hut . . . . .	38/62
Polheimen . . . . .	39/62
Revehuset i Guineabukta/Fox House in Guineabukta . . . . .	40/64
Schjelderuphytta/Schjelderup-hut . . . . .	40/64
Sjuhollendarbukta/Seven Hollander Bay . . . . .	42/64
Sunnmørhuset/Sunnmør-house . . . . .	42/64
Østerrikeren/The Austrian Station . . . . .	43/65
Takk/Acknowledgements . . . . .	42/67
References . . . . .	67

## FORORD

*Kulturninner på Jan Mayen* ble først utgitt i 1982 i hefteform for begrenset distribusjon. Forfatteren var da kulturvernleder for Svalbard og Jan Mayen ved Tromsø Museum. Denne versjonen er noe omarbeidet på grunnlag av kommentarer og senere forskning. Rettelser til innholdet eller tilføyelser mottas fremdeles med takk.

Jeg vil her understreke betydningen av disse rester fra tidligere tiders virksomhet som fremdeles finnes på Jan Mayen. De representerer håndfaste glimt inn i øyas historie og må respekteres av alle som måtte være så heldig å få oppleve dem på nært hold.

Teksten er gjengitt på engelsk bakerst i boken.

## PREFACE

*Historical Remains on Jan Mayen* was first published in 1982 in provisional form for limited distribution. The author was then curator of historical remains for Svalbard and Jan Mayen, attached to Tromsø Museum. This version has been partly rewritten on the basis of comments and later research. The author is still interested in receiving comments and additional information.

I would like to emphasize the importance of these remains from earlier activity which are still to be seen on Jan Mayen. They act as a window through which we can glimpse details of the history of the island and they must be respected by all those lucky enough to experience them on the spot.

The text is repeated in English at the back of the book.

*Norsk Polarinstitutt  
March 1985  
Susan Barr*



## Jan Mayen

Langt vest i Norskehavet, mellom Svalbard og Island, ligger den isolerte, arktiske øya Jan Mayen som er en del av Norge. Den er 53,6 km lang og fra 2,5 til 15,8 km bred, med et samlet areal på 380 kvadratkilometer. Jan Mayens kjennetegn er den 2277 m høye vulkanen Beerenberg som for en stor del er dekket av isbreer og opptar hele den nordlige delen av øya. Beerenbergs siste utbrudd fant sted i 1985. Hele øya er av vulkansk opprinnelse, men om sommeren gir mose, gress og hardføre blomster farge til det ellers svarte lavalandskapet.

Jan Mayen ble muligens besøkt av irske munkar så tidlig som på 500-tallet, og vikingene kjente trolig også til øya. Men den første dokumenterte oppdagelsen av Jan Mayen skjedde først på begynnelsen av 1600-tallet da nederlandske og engelske hvalfangere seilte i disse farvannene på leting etter nye jaktmarker. Behovet for å holde slike økonomisk viktige opplysninger borte fra konkurrerende fangstfolk, gjorde at oppdagelsen ikke ble behørig notert. Øya er imidlertid oppkalt etter nederlandereren Jan Jacobsz. May van Schellinkhout som besøkte øya i 1614 og ga den navnet Master Joris Eylant etter styrmannen på skipet.

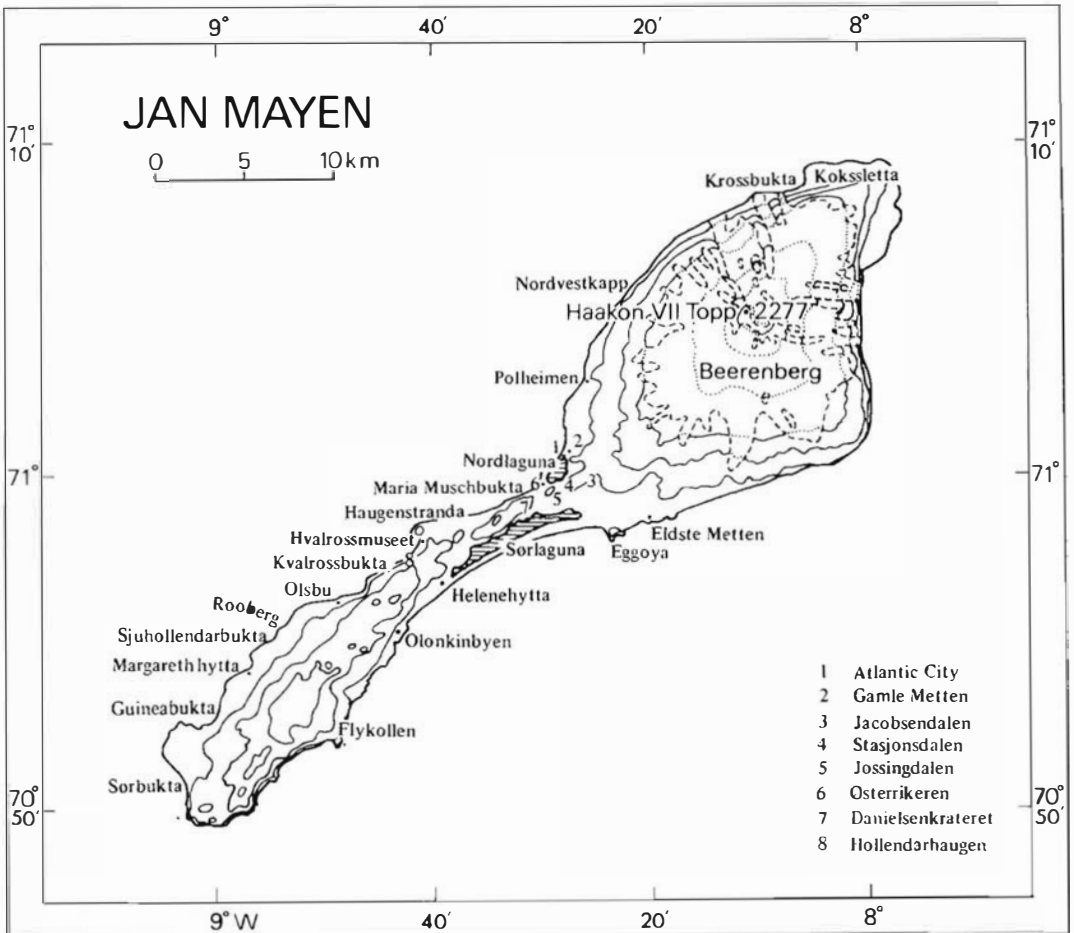
Både engelske og nederlandske hvalfangere drev fangst ved Jan Mayen i en del år, men det var nederlenderne som opprettet flere hvalkokerier på øya og satte opp kanonstillinger for å sikre landstasjonene mot røvere. Et baskisk plyndringstokt i 1632 førte året etter til at nederlenderne på slutten av sesongen etterlot syv mann som skulle vokte anleggene på Jan Mayen frem til neste sesong. Alle syv døde av skjorbuk i løpet av vinteren. Hvalfangsten ved Jan Mayen tok slutt omkring år 1650.

I de påfølgende 230 år ble Jan Mayen besøkt bare noen få ganger av skip fra forskjellige nordeuropeiske land. Men under Det Første Internasjonale Polarår 1882-83 valgte den østerriksk/ungarske ekspedisjonen Jan Mayen som base. Oppholdet varte fra juli 1882 til august 1883. Dette var den første ekspedisjonen som utførte omfattende vitenskapelige undersøkelser og kartlegging av øya.

Andre vitenskapelige ekspedisjoner var innom Jan Mayen i årene etterpå, men ingen lengre opphold ble forsøkt før i 1906-07 da den første av en rekke norske fangstekspedisjoner overvintret på øya. Hovedbyttet var blå- og hvitrev, men det hendte også en sjelden gang at en og annen isbjørn ble tatt. Isbjørnbesøk er ikke vanlig på Jan Mayen. Overbeskatning av revebestanden førte til at lønnsomheten av fangsten ble stadig dårligere. Den ble regulert fra 1929, og fra midten av 1930-årene var det kun ansatte ved den meteorologiske stasjonen på Jan Mayen som drev med revefangst. I de senere årene har reven vært en sjelden gjest på øya.

Det har vært kontinuerlig offisiell, norsk virksomhet på Jan Mayen siden 1921 da øyas første meteorologiske stasjon ble opprettet på østsiden av Jamesonbukta. Værobservasjoner fra Jan Mayen er svært viktige for norsk værvarsling og allerede i 1922 ble øya annektert for Norge av Det norske meteorologiske institutt. I 1929 ble Jan Mayen tatt under norsk overhøyhet, og øya ble en del av Norge ved lov av 27. februar 1930.

Den første stasjonen (Eldste Metten) ble ødelagt i september 1940 da personalet ble evakuert til England. I februar 1941 ble en ny stasjon bygget midt på øya og en norsk garnison etablerte seg like ved. Til tross for hyppige angrep fra tyske fly, forble Jan Mayen 'det frie Norge' under hele den annen verdenskrig. En amerikansk peilestasjon ble bygget ved Nordlaguna i 1943 for å lokalisere tyske radiostasjoner i området ved Jan Mayen og Grønland. Den ble nedlagt straks etter at krigen var slutt. I 1949 flyttet den meteorologiske stasjonen til nye bygninger på nordvestsiden av øya og i 1962 flyttet den tilbake til østsiden i nye bygninger som den delvis deler med personalet på navigasjonsstasjonene Consol og Loran.





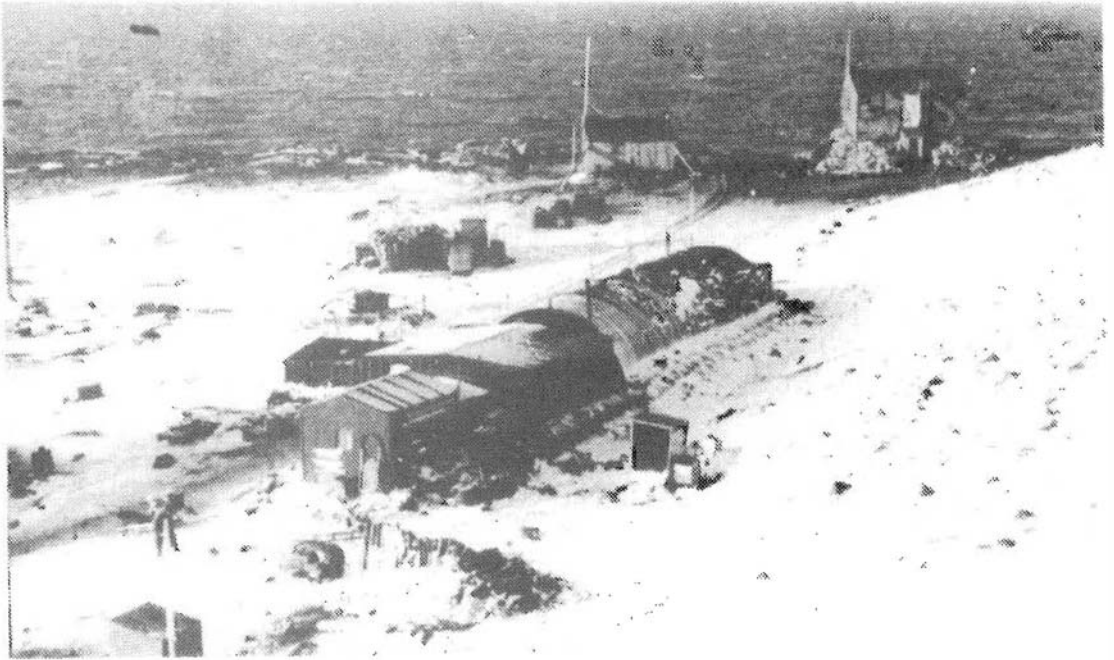
Andersenhytta. Foto 1980. - *Photo: 1980.*

### Andersenhytta

Andersenhytta er den eldste gjenstående hytte som ble brukt under norsk revefangst på øya. Den ligger inntil brinken på nordsiden av Nordlaguna ved *Atlantic City* og ble bygget av Anders Andersen (Dobbel-Anders) i 1908 under en fangstekspeidisjon organisert av Lars L. Haugen. Både denne og den første norske fangstekspeidisjonen til Jan Mayen i 1906-07 brukte *Østerrikeren* (se eget avsnitt) som base. Hytta er bygget av to rekker drivtømmer som er reist på høykant mot hverandre så de danner møne, og har en voll av større stein omkring. Baksiden ligger inn mot skråningen og forsiden mangler både vegg og dør. Det skal ha vært køyplass til et par mann. Stokkene er nå morkne og begynner å falle innover.

### Annahytta

Annahytta ble bygget på Nordvestkapp høsten 1926 av Gustav Oines, Finn Devold, Trygve Guldberg og Reidar Cornelius Halvorsen som var stasjonert på *Eldste Metten*. Terrenget skrånet bratt ned bak hytta, men det var lettere adkomst langs fjæra når været var bra. Hytta skal først ha hett *Anna Serines Nedkomst* etter konen til sturten på *Eldste Metten*. Hun hadde hatt en vanskelig fødsel. Hytta var bygget av rekved og kledd med papp. Den var uten ovn og hadde plass kun til en eller to personer. Den ble betegnet som liten og skral og var falleferdig i 1969.



Atlantic City 1948 mot nordvest - *Atlantic City 1948 looking north west.*



Atlantic City 1948 mot sørøst - *Atlantic City 1948 looking south east.*

## Atlantic City

Atlantic City var navnet på den amerikanske peilestasjonen som ble anlagt like under skråningen ved nordenden av Nordlaguna i november 1943, ved siden av den norske vakthytta (se *Joestinhuset*). Amerikanerne bygget et stort to-etasjes hus, 'Dog-house', for peileapparatet ute ved stranden, tre store Nissen-hytter og noen mindre bygninger bakenfor. En betingelse for opprettelse av stasjonen var at den skulle legges ned etter krigens slutt. Den meteorologiske stasjonen ble flyttet hit i juli 1946, men hadde en ugunstig beliggenhet og ble flyttet opp på brinken (*Gamle Metten*) i 1949. Det som sto igjen av den amerikanske stasjonen ble brent ned under en oppryddingsaksjon i 1968, og det ligger nå bare noen skrothauger igjen.

Det ligger flere bygninger i området idag:

- Andersenhytta.
- En laftet badstue som ble bygget sommeren 1943 av den norske garnisonen ved sørøstenden av Nordlaguna (like under stedet hvor Tveitens minnekors står nå). Badstuen er laftet av stort drivtømmer. Den ble flyttet til Atlantic City i 1948 og brukt som bolig for personalet ved den meteorologiske stasjonen. En del av de opprinnelige fundamentene på den andre siden av lagunen kan fremdeles ses. Bare veggene av badstubygningen står igjen, men står godt. Et gammelt kokslager ligger inne i bygningen.
- En laftet trebygning som huser en stor, rusten bryggepanne. Denne bygningen ble satt opp som badstue for den meteorologiske stasjonen i 1950-årene av materialer fra stranden i Maria Muschbukta.
- En plankehytte fra 1950-årene som ligger tett under brinken og like ved stranden til lagunen.

## Eldste Metten

Eldste Metten var i bruk fra 1921 til 1940. Denne meteorologiske stasjonen ble bygget i Jamesonbukta av en statsunderstøttet ekspedisjon under ledelse av ingeniør Hagbart Ekerold (se om 'krigen på Jan Mayen' under avsnittet *Jacobsenhuset*). Stasjonen ble plassert på østsiden av øya for å få best mulig radioforbindelse med fastlands-Norge og ble finansiert av offentlige og private bidrag. Det ble også gitt avslag på varer og tjenester til stasjonen. Huset var 5 x 5 meter og ble utvidet til 75 kvadratmeter i 1922 da elektrisk lys ble innlagt. Stasjonen ble påbygd flere ganger og hovedhuset besto etterhvert av tretten rom. Saue- og grisehus lå nærmest inngangen. Radiorommet på sørenden ble bygget på i 1939. Her var hybler på sjøsiden, radiatorom mot sør og stue mot Beerenberg med kjøkken ved siden av. Av andre bygninger var det et stort maskinhus, et radiosonde ballonghus og en reservestasjon et stykke unna. Vel 40 meter høye master sto like ved. Stasjonen ble betjent av tre eller fire mann. Maskinhuset ble brent ned og radioanlegget ødelagt under evakueringen i september 1940. De andre husene ble brent ned av engelskmennene samme høst, men en del av materialene kunne likevel brukes til byggingen av reservestasjonen i Jacobsendalen i 1941 (se *Bygninger fra krigen*).



Beerenberg, med rester av Eldste Metten i forgrunnen. Foto: 1983.  
*Beerenberg, with remains of Eldste Metten in the foreground. Photo : 1983*

I Polaråret 1932-33 hadde en østerriksk vitenskapelig ekspedisjon en stasjon i nærheten av Eldste Metten. Den ble brukt som laboratorium av en engelsk vitenskapelig ekspedisjon i 1938 og ble ødelagt sammen med de andre bygningene i 1940.

Et emaljeskilt med innskriften '*Øen Jan Mayen tilhører Det Meteorologiske Institut, Oslo, Okkuperet 1922 og 1926*' hang på veggen til stasjonshuset. Lignende skilt kunne man finne på strategiske steder rundt omkring på øya, for eksempel på *Helenehytta, Schelderuphytta*, på stranden i Kvalrossbukta og på stranden ved Nordlaguna (på 'Bommen'). Sistnevnte skilt hadde falt over ende i 1933 og ble da satt opp på veggen til *Joestinhuset*. I dag finner vi et slikt skilt i den nye meteorologiske stasjonen ved Helenesanden.

Nå er det bare igjen noen fundamenter og mindre rester som viser hvor Eldste Metten lå. På toppen av brinken finner vi litt av et skinneganganlegg som ble brukt til å frakte varer oppover fra Jamesonbukta. En minnetavle er satt opp i nærheten med følgende innskrift: '*På dette sted ble den første meteorologiske stasjon på Jan Mayen reist i årene 1921-23. Stasjonen ble brent under evakueringen i sept. 1940 Denne plakett ble satt opp ved 50 års jubileet 24. aug. 1972.*'

## Flykollen

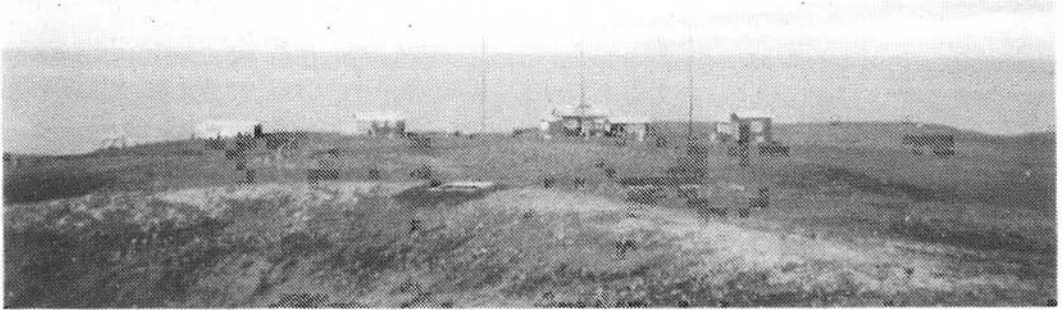
Flykollen er et fjell ved Kapp Wien på sørvestsiden av øya der et tysk Ju 88 fly styrtet med en firemanns-besetning under siste verdenskrig. Havariet ble ikke oppdaget før i 1950 da en gruppe på seks britiske geologer (The British Jan Mayen Expedition 1950) tilfeldigvis kom over vraket. De spredte benrestene etter besetningen ble samlet sammen og sendt til krigskirkegården i Narvik i 1958.



Eldste Metten. Foto: 1932. - *Photo: 1932.*



Vaktstasjon fra annen verdenskrig, ved Jamesonbukta. Rester etter Eldste Metten i bakgrunnen.  
*Guardhouse from World War II, near Jamesonbukta. Remains of Eldste Metten in the background.*  
Foto: 1981 - *Photo: 1981.*



Gamle Metten i begynnelsen av 1950-årene. - *Gamle Metten at the beginning of the 1950s.*

## Gamle Metten

Gamle Metten var øyas radio- og meteorologiske stasjon i årene 1949-62. Stasjonen ble bygget oppe på sletta (senere kalt Libergsletta) ovenfor Nordlaguna i 1948-49 mens personalet var forlagt i *Atlantic City*. Et Rawin-hus og ny bolig for radiosondepersonalet ble bygget i 1957. Et taubaneanlegg ble brukt til å frakte varer fra stranden og opp på brinken. I 1950 omkom bestyreren Aksel Liberg (født 1928) like ved stasjonen da han gikk seg vill under instrumentavlesning i en snøstorm. Et enkelt minnesmerke i tre markerer stedet hvor han ble funnet (se fotografi på side ). Da personalet flyttet til den nye stasjonen ved Helenesanden, ble en del varer og utstyr liggende igjen på Gamle Metten. Bortsett fra stallen ved taubaneanlegget, er bygningene fremdeles i ganske god stand og opprydnings- og reparasjonsarbeid er satt igang. Den nyeste radiosondeboligen ('Fryden') er godt vedlikeholdt og blir nå benyttet som turmål og weekend-hytte.

## Gammen ved Sør laguna

Ifølge Johannes Lid sto det i 1930 rester etter en gamme som Anders Andersen bygget av drivved i 1908 på strandvollen rett sør for Søyla. I 1930 sto det bare fire stokker igjen. Ifølge Wilhelm Matheson som fangstet på øya i 1933-34, var det et slags krypinn her, laget delvis over en forsenkning i fjellet, delvis ved oppmuring av stein, med tak av rekvedstokker. Gammen hadde ikke dør. Ingen rester er å finne der i dag.



## Graver

1. *Hollendarhaugen* med åtte graver (se eget avsnitt).
2. Lederen for den østerrikske ekspedisjonen 1882-83, Emil Edlen von Wohlgemuth, beskrev hvordan de fant rester etter likkister og knokler delvis dekket av stein i en innbuktning mellom Hoepstockbukta og Sørbukta. De mosegrodde jordvollene i området tydet på at det hadde vært en gravplass her. Østerrikerne satte opp et kors som var lett synlig fra sjøen *'til minne om de tapre sjøfolk som fant sin død her idet de trofast oppfylte sin plikt'* (Wohlgemut 1886). Korset ble fotografert av Johannes Lid i 1930 på brinken ovenfor Sjuhollendarbukta, men er nå borte. Wohlgemut nevner ikke *Hollendarhaugen*, og Mosby (1924) mener det var her ved Rooberg at de syv hollandske overvintreerne ble begravet (se *Hollendarhaugen*).
3. Øst for den østerrikske stasjonen ved inngangen til Wilczekdalen, ligger et stort, 2,5 m høyt kors av drivtømmer. Tverrstokken er felt inn i den stående stokken og spikret på plass. Korset ligger like ved steinrøysa som opprinnelig var lagt opp som markering av en grav. En treplate er spikret på tverrstokken. Da Johannes Lid besøkte stedet i 1930 hadde det en kobberplate med følgende inskripsjon: *'Vormeister Thomas Viscovich Matrose österreichischen Schiffes Pola. Geborn 1860 in Albona. Gestorben 15-7-1882 in Jan Mayen'*. I graven

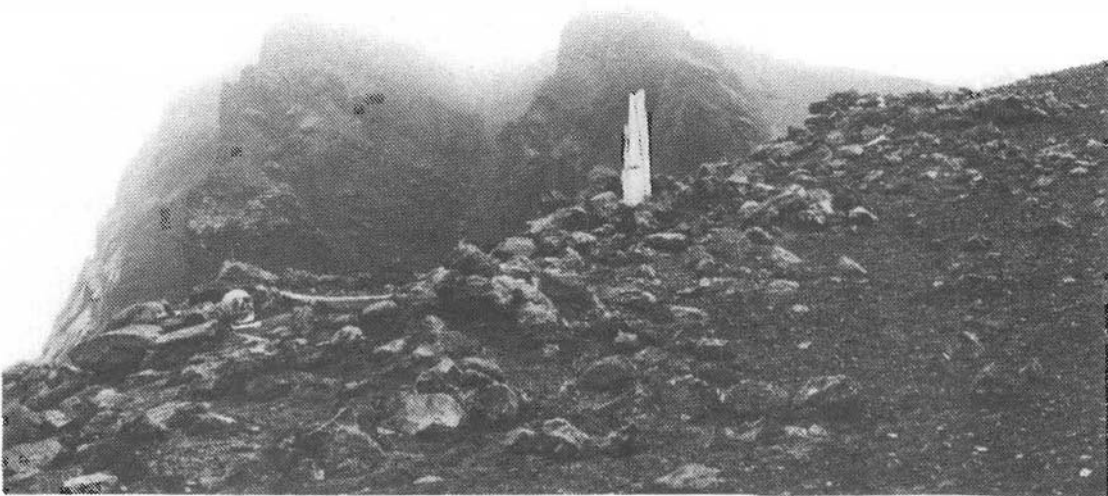


Viscovich-Sturlas grav i Wilczekdalen. Foto: 1981. - *Viscovich-Sturla's grave in Wilczekdalen.*

*Photo: 1981.*



Gravene ovenfor Østerrikeren. Foto 1922? - *The graves above Østerrikeren. Photo: 1922?*



Gravene ovenfor Østerrikeren. Foto 1981. - *The graves above Østerrikeren. Photo 1981.*

Se også side 58.

*See also page 58.*

ligger altså en matros fra skipet 'Pola' som førte den østerrikske vitenskapelige ekspedisjonen til Jan Mayen i 1882 (se under *Østerrikeren*). Matrosen som het Viscovich-Sturla døde av lungetuberkulose den 15. juli og ble høytidelig begravet dagen etter. Korset sto på skjeve i 1943 og ligger nå på bakken. Et nytt kors ble satt opp i steinrøysa i 1983.

4. Sivert Eide fra Nordfjord (Stor-Sivert) døde av skjorbuk i februar 1909 (se under *Haugenhytta*). Hans grav ligger ved østenden av Haugenstranda. Den er nedrøyset og i god stand. Korset på graven har en plate med følgende inskripsjon: 'Sivert Eide † 1909'.
5. Graver ved den østerrikske stasjonen i Maria Muschbukta. Like ovenfor stasjonen på nordvestsiden er det i dag to graver med kisterester og hodeskaller som har ligget oppe i dagen i de siste årene. Et stykke ovenfor ligger en avlang steinrøys som trolig også kan være en grav. Johannes Lid var her i 1930 og noterte at det var tre graver. Den midtre var uten kors, mens de andre hadde små, enkle kors med påspikrede blyplater med innhakkert punktskrift. På den nederste graven sto det: 'Peder Olsen. Hukø døde 1911' og på den øverste: 'Aksel Jakobsen. Døde 1911 fra Tromsø'. Jakobsen døde 25. februar og Olsen 3. mai, begge av skjorbuk. Olsen var leder for en fangstekspedisjon på fem mann utrustet av Lars Haugen, Tromsø. De andre deltagerne var Jens Wilhelmsen og Johan Oksaas fra Tromsø og Johan Pedersen fra Salangen. De døde ble



Sivert Eide's grav på Haugenstranda. Foto: 1980. - Sivert Eide's grave on Haugenstranda. Photo: 1980.

lagt fullt påkledd i kister som ble røyset ned. Kors ble satt over gravene som var forsvarlig tildekket for å hindre angrep fra bjørn og rev. Lønø mener at ekspedisjonen brukte den østerrikske stasjonen som hovedbolig og at de hadde flere bistasjoner. Det er uvisst hvem som eventuelt ligger i den tredje graven. Gravene var fremdeles dekket av stein under siste verdenskrig. Det er trolig jordsig som har ført til at restene senere har kommet frem i dagen. Gravene ble røyset skikkelig ned igjen i 1983 og et stort kors ble satt opp mellom dem.

6. Hele nimannsbesetningen fra et tysk Kondor Focke-Wulf FW 200 fire-motors bombefly som styrtet mot Danielsenkrateret like sør for den norske hovedstasjonen, ble begravet i august 1942. Likene ble lagt i en fellesgrav i fjellsiden like ved flyvraket. Det ble lagt panserplater fra flyet i bunnen av graven og veggene ble kledd med stein. Panserplater ble lagt på toppen og det hele ble røyset ned. Nedrøysingen var en beskyttelse mot rev, siden graven ikke kunne gjøres særlig dyp. Likene ble hentet ned til krigskirkegården i Narvik i september, 1959.
7. Fem av deltagerne i en britisk forskningsekspedisjon mistet livet da lettbåten deres kantret sør for Weyprechtbreen på Nord-Jan i 1961. En av de omkomne, Jack Cole, ble funnet ved Krossbukta tre uker senere og ble begravet ved ekspedisjonsleiren i Krossbukta. En minneplate av metall ble satt opp på en steinblokk ved graven (se under *Minneskilt og lignende*, punkt 6).



Korset som sto ved Sjuhollandarbukta. Foto: 1930. - *The cross which stood by Sjuhollandarbukta.*  
Photo:1930.

## Hageruphytta

Hageruphytta lå i Krossbukta på nordsiden av øya. Det skal ha vært en nederlandsk hvalfangststasjon i denne bukten på 1600-tallet. Hytta er oppkalt etter Johan Sverdrup Hagerup, 1884-1956, handelsmann i Tromsø, som sendte overvintringsekspedisjoner til Jan Mayen i 1917-18 og 1924-25. Den ble bygget av Henry Rudi og Håkon Karlsen under ekspedisjonen i 1924. På dørene var skrevet: *'Dette hus tilhører J. Hagerup Tromsø 17-8-1919 J.H. H.K. H.R.'* Årstallet 1919 skal være en tilsnikelse med bakgrunn i Hagerups anneksonskrav mot den norske stat. Hytta ble bygget av bord og trukket med tjærepapp. Den lå på Kokssletta 350 meter øst for stranden, tett inntil den bratte fjellsiden og innunder en haug som skulle beskytte mot steinsprang som er vanlig i området. Den ble likevel ødelagt enten av ras eller storm vinteren 1929-30. Ødeleggelsene gikk særlig ut over det største rommet som var på 3 x 3 meter. Det er nesten håpløst å komme seg over land til resten av øya herfra, slik at hytta i realiteten hadde et fangstområde på bare ca. 10 kvadratmeter. Dette området ble fort tømt for rev.

Et aksjeselskap - The Polarfront Company - ble stiftet i Canada av Ekerold og Løvfald i 1921 med fangst i Arktis som formål. Dets eneste foretagende i Norge var en ekspedisjon til Jan Mayen i 1926-27 med deltagerne Løvfald, Breivik, Håkons-holm, Games og amerikaneren Henry Joestin (se *Joestinhuset*). Et par mann ble satt i land på Nord-Jan der Hageruphytta fremdeles lå. Et nytt hus ble påbegynt, men ble aldri bygget ferdig (se *Sunnmørshuset*). Det ble brukt til lager mens ekspedisjonen bodde i Hageruphytta.

I 1944 ble hytta besøkt av tyskere fra den u-båten som satte opp en automatisk værstasjon i nærheten. Den var da i nogenlunde brukbar stand. I 1973 var det bare en plankehaug igjen.



Olonkin, Rygg og Jacobsen foran Hageruphytta i 1930. Det ødelagte hovedrommet til høyre.  
*Hageruphytta with Olonkin, Rygg and Jacobsen in 1930. The damaged main room on the right.*

## Haugenhytta

Haugenhytta ble bygget av Anders Andersen (Dobbel-Anders) og Sivert Eide (Stor-Sivert) på den østlige enden av Haugenstranda i 1908. Eide døde her av skjørbruk i 1909 og ble begravet ca. 100 meter sørvest for hytta (se *Graver*, punkt 4). Hytta er oppkalt etter Lars L. Haugen, 1829-1916, og sønnen Fredrik Haugen, 1867-1923, handelsmenn i Tromsø, som sendte fangstekspedisjoner til Jan Mayen i 1908-09 og 1910-11 (se også under *Graver*, punkt 5). Den ble også kalt Camp Dobbel etter Dobbel-Anders. Det var en høy bygning, 5 x 6,5 meter, bygget av bord. Følgende innskrift var slått opp på utsiden av hytta:

*'Camp Dobbel. Opført av Anders Andersen, Tromsø 1908.*

*Overdrat Birger Jacobsen, Kristiania.*

*Birger Jacobsen, Anders Andersen, Terje Tyholdt.*

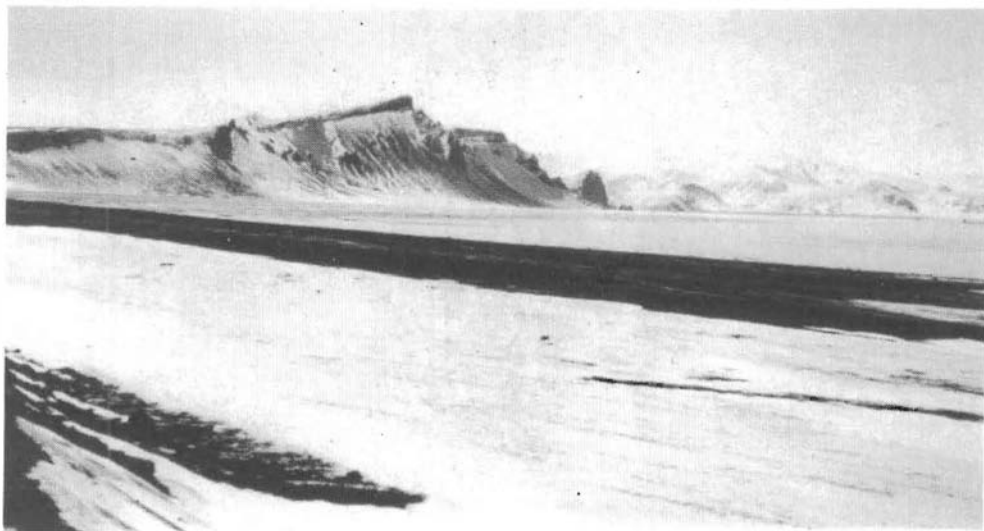
*Jan Mayen, August 1921'*

Haugenhytta ble brukt som bistasjon av Oxaas' ekspedisjon 1917-18, og sannsynligvis av Sulebakk-ekspedisjonen fra Sunnmøre 1920-21. Den ble også brukt som bistasjon av Hansen, Hoel og Ingebrigtsen under en ekspedisjon utrustet av Hagerup i 1926-27. Denne ekspedisjonen brukte *Østerrikeren* som hovedstasjon.

Haugenhytta ble videre brukt som bistasjon av 'Jan Mayen Reveselskap' med deltagerne Arne og Kaare Gulbrandsen og Wilhelm Matheson i 1933-34. Den var da i en elendig forfatning, men ble satt i stand igjen, og ble på ny brukt som base for en engelsk vitenskapelig ekspedisjon i 1934.

I 1968 lå det bare noen rester igjen på stranden og disse er stort sett borte nå. I *Place-names of Jan Mayen* (Orvin 1960) heter det at denne hytta ble flyttet til Kvalrossbukta i 1949, men det var trolig bare en liten del av materialene som ble brukt (se under *Hvalrossmuseet*).

Øst for Haugenhytta skal det ha stått en hytte som brant ned i juli 1924.



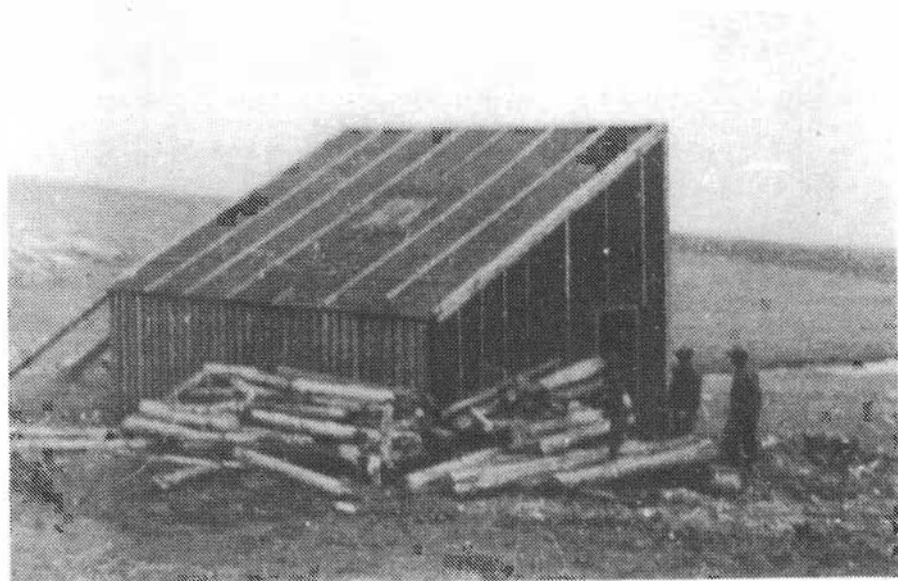
Kvalrossen og Brielletårnet sett fra Haugenstranda. Foto: 1983.

*Kvalrossen and Brielletårnet seen from Haugenstranda. Photo: 1983.*

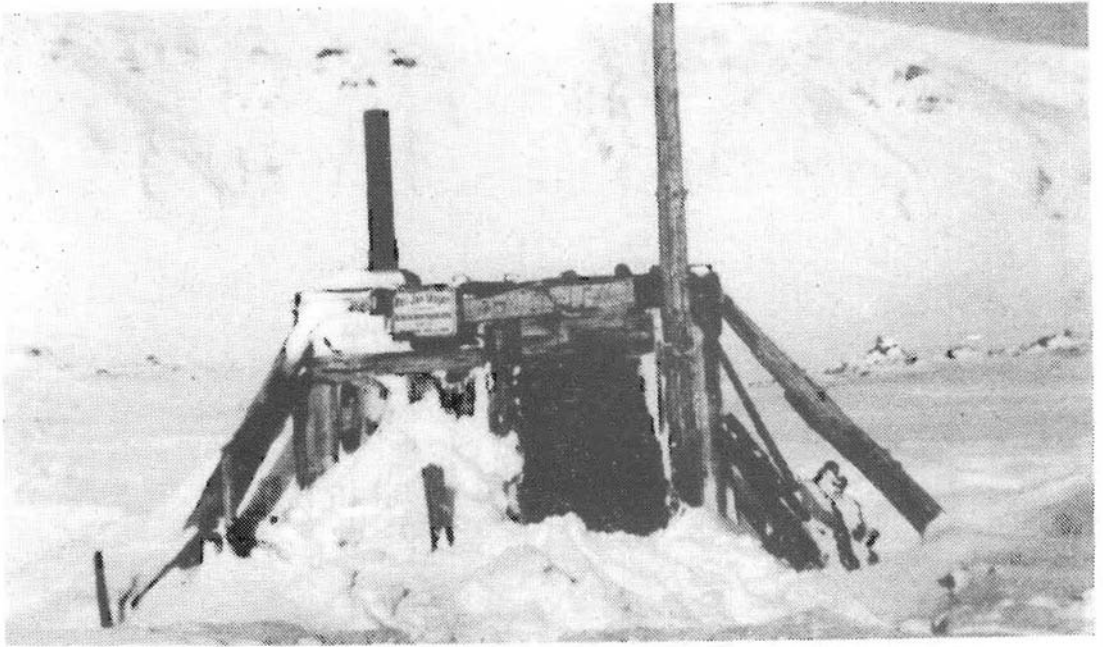




Haugenhytta i begynnelsen av 1920-årene. - *Haugenhytta in the early 1920s.*



Haugenhytta, årstall uvisst. - *Haugenhytta, unknown year.*



Helenehytta, med okkupasjonsskilt ved døren. Foto: 1948.  
*Helenehytta, with occupation sign beside the door. Photo: 1948.*



Helenehytta i 1983. - *Helenehytta in 1983.*



## Helenehytta

Helenehytta ble bygget i 1925 av kokken på Eldste Metten, Kvide Andersen (Enkel-Anders) som en mellomstasjon for fangsturer. Den er oppkalt etter Andersens kone og ligger på Helenesanden ca. 100 meter sør for den nåværende meteorologiske stasjonen. Hytta er spikret sammen av planker og bord, og taket er teknet med papp. På tre sider er det lagt stein halvveis oppover veggene, og på sjøsiden er der et lite vindu. Det er lagt tregulv. Innvendige mål er 1,5 x 2 meter i grunnflate og 1,35 - 1,58 meter i takhøyde (skråtak). Inne i hytta står en liten, rusten ovn og en sengebenk. Et revebur var bygget inntil veggen, men det ble flyttet i 1983, da det ble lagt opp nye steinvoller rundt hytta.

Helenehytta ble reparert og brukt av Wilhelm Matheson som var medlem av 'Jan Mayen Reveselskaps' ekspedisjon i 1933-34. Den er senere blitt reparert og brukt av personell fra den meteorologiske stasjonen. Skogbruksmuseet på Elverum har ønsket å overføre den til museets avdeling for arktisk fangst, men berørte instanser har gått imot en slik flytting av kulturminner fra øya.

Et okkupasjonsskilt fra Meteorologisk Institutt hang på utsiden over døren til Helenehytta i mange år (se under *Eldste Metten*).



Okkupasjonsskilt som nå henger i den meteorologiske stasjonen.  
Occupation sign which now hangs in the meteorological station.

## Hollendarhaugen

Dette er en tydelig markert haug, ca. 16 meter høy, helt sørøst på Rekvedsletta, tett inntil skråningen mot Slettfjellet. Nordover, ca. 30 meter fra toppen av haugen, ligger en noe lavere haug hvor det er reist et lite kors av ukjent opprinnelse. På hovedhaugen er det bygget en 1,2 meter høy steinsokkel med en diameter på 2 meter. Et 2 meter høyt kors laget av drivved ble satt opp her av Thor Iversen i 1931. Korset har innskriften: *'Hollendarhaugen. Her hviler tapre hollandske menn.'* Vertikalt står: *'Reist 18-VIII av Thor Iversen, fiskerikonsulent for Fiskeridirektoratet - Norge'* *'S/S Sotra'* og *'S/S Veiding 1931'*. Inne i steinsokkelen plasserte Iversen en flaske som inneholdt en rapport om utgravningen han foretok i haugen i 1931. Han fant fire enkeltgraver og fire andre med minst to skjeletter i hver. Alle gravene var grunne, og de dypeste inneholdt lik der enkelte deler fremdeles luktet stygt. Året før hadde bein og kisterester vært delvis synlige i de grunneste gravene. Åtte nye graver ble laget og kistene og knoklene begravet på nytt. Det antas at de syv overvintrende hollenderne som døde av skjorbuk i 1634 er blandt dem som er begravet i haugen, men Mosby (1924) mener at de ble begravet ved Rooberg (se under *Graver*, punkt 2). I 1968 ble en av gravene i Hollendarhaugen igjen åpnet av to arkeologistudenter fra Tromsø Museum, som et ledd i en undersøkelse av Jan Mayens kulturminner.



Hollendarhaugen. Foto: 1980 - *Hollendarhaugen. Photo: 1980.*

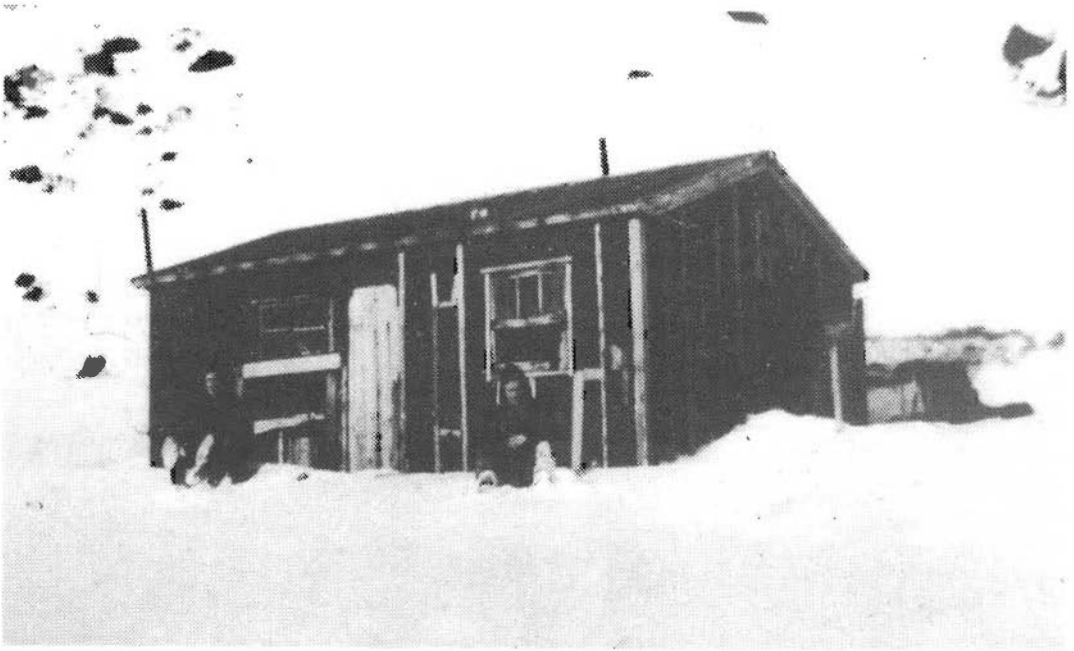
## Hvalrossmuseet

Denne hytta ligger på nordsiden av Kvalrossbukta i hellingen mot Kvalrossen. Den ble bygget som en 'stor og prektig vaktstasjon' (Richter 1946) for seks mann sommeren 1942. Materialene ble delvis tatt fra en gammel ødelagt fangsthytte i nærheten (se under *Haugenhytta*). Den er en bindingsverkshytte, ca. 6,5 x 5 meter, med stående, umalt panel og vanlig skråtak. En delevegg går delvis opp til mønet. Hytta ble brukt av Norsk Polarinstitutt i årene 1949-55. Personell fra den meteorologiske stasjonen la nytt tak og satte på bordkledning sommeren 1950, og samme høst ble det bygget vindfang. Inngangen er nå gjennom bislaget og selve hytta er inndelt i tre rom. Det største rommet ble brukt som 'museum' på 1960-tallet. Det ble offisielt åpnet den 20. august 1964, men samlingen ble flyttet derfra til den nye stasjonen Olonkinbyen i 1969 på grunn av behovet for preparering og bedre sikring av gjenstandene.



Kvalrossbukta. Rester fra hvalfangsttiden stikker ut fra brinken og minnesteinen ses under berg-rabben til venstre. Foto: 1980.

*Kvalrossbukta. Remains from the whaling period stick out from the edge of the slope and the memorial stone can be seen against the large rock on the left. Photo: 1980.*



Vakthytte fra krigen, senere Hvalrossmuseet. Foto: 1948.

*Guardhouse from the war, later Hvalrossmuseet (Walrus museum). Photo: 1948.*

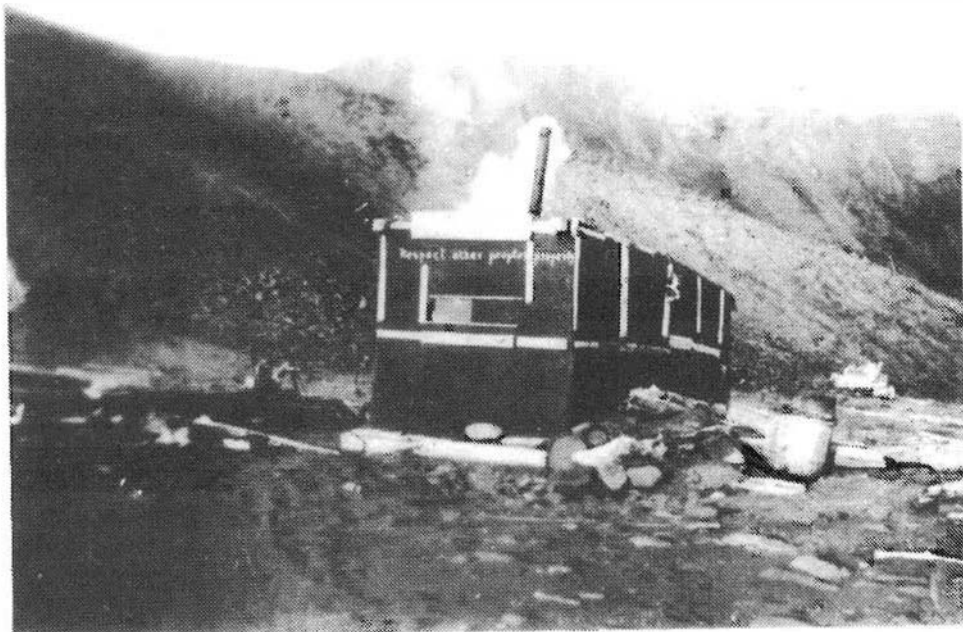


Hvalrossmuseet. Foto: 1980. - *Walrus Museum. Photo: 1981.*

## Jacobsenhuset

Jacobsenhuset ble bygget i 1921 av Birger Jacobsen, Anders Andersen (Dobbel-Anders) og Terje Tyholdt på nordvestsiden av Nordlaguna. Den var opprinnelig tenkt som en vaktpost i tilfelle Ekerold skulle lande i nærheten, en episode som nå er kjent som 'krigen på Jan Mayen'. Ekerold var ventet til øya for å opprette en radiostasjon (se *Eldste Metten*), og Jacobsen hadde tenkt å forhindre ilandstigningen.

På sjøsiden av hytta sto skrevet: '*Camp Elmberg. The property of Birger Jacobsen. Respect other peoples property.*' Hytta skal ha blåst bort vinteren 1923-24 og *Joestinhuset* ble senere bygget på omtrent samme stedet. Jacobsenhuset er oppgitt på Richters kart (Richter 1946) som den hytta som ble brukt under reokkupasjonen av Jan Mayen i 1941, men dette må heller ha vært Joestinhuset.



Jacobsenhuset. Foto: 1922? - Photo: 1922?

### Joestinhuset (Janheim, Revesmuget, Rækvedskjulet, North Lagoon Hut)

Joestinhuset ble bygget nær strandvollen på nordvestsiden av Nordlaguna der Jacobsenhuset hadde stått før. Henry Joestin var en eventyrlysten amerikansk student som ble med 'The Polarfront Company' (se under *Hageruphytta*) på revefangst i 1926-27. Hytta har etterhvert fått mange navn. Den hadde tre rom og bra plass for 3-4 mann. Hytta var i dårlig forfatning i 1933, men ble satt i stand og brukt av 'Jan Mayen Reveselskap' i 1933-34. Under reokkupasjonen av Jan Mayen i 1941 ble '*den gamle fangsthytte nede ved stranden*' (Richter 1946) brukt som midlertidig oppholdsted. På Richters kart er den benevnt som 'Jacobsenhuset'. *Atlantic City* ble bygget her i 1943, og Joestinhuset ble borte under oppryddingen i 1968.



Joestinhuset. Foto: 1929. - *Photo: 1929.*



## Krigsbygninger - bygninger fra siste verdenskrig (hovedkilde: Richter 1946)

Hovedstasjonen for garnisonen var plassert i Stasjonsdalen der et 19 meter langt og 7 meter bredt engelsk prefabrikkert brakkehus ble satt opp på et fundament av drivtømmer med et stort, åpent rom under. Den ble tatt i bruk i slutten av mars 1941. Vakten hadde et lite krypinn oppe på fjellkammen med fri utsikt til alle sider. Stall og grisehus ble bygget ved stasjonshuset. Det meste av hovedstasjonen ble fjernet under opprydningsaksjonene i 1969 og 1975. Bare noen få rester viser i dag hvor stasjonen lå.

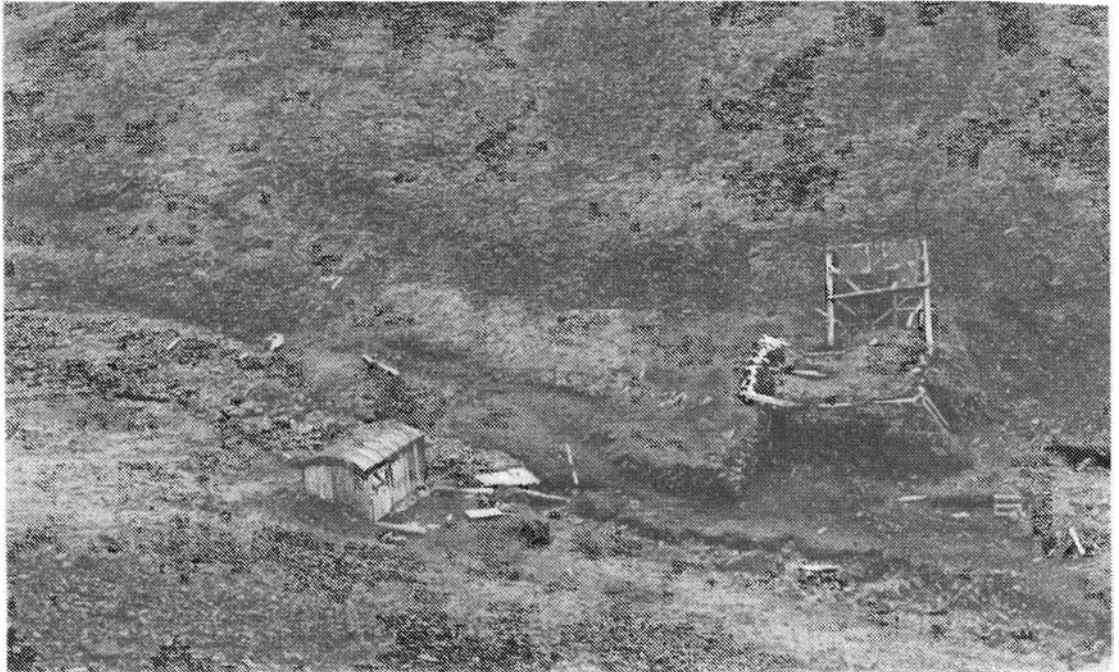
Andre bygninger ble også satt opp i 1941. En liten hytte lå på Eggøya med vakttårn oppe på toppen. I dag ligger restene i en meget bratt skråning med løstein. Vi kan såvidt se rammen av en liten bygning på en grunnmur av betong. Ved de beste landingsplassene ble det anlagt store overdekkede skyttergraver med maskingeværstillinger. Fundamentet til en slik stilling kan vi i dag se blandt restene etter *Eldste Metten* ovenfor Jamesonbukta. Her ligger også en vakthytte inntil en bergrabbe - den best bevarte etter *Hvalrossmuseet*, men dog i dårlig stand. Den er nå



Fra Fagerlia under krigen. Bjarne Iversen (med skjegg), Alfred Øien og Egil Rogstad.  
*Outside Fagerlia during the war. Bjarne Iversen (with beard), Alfred Øien and Egil Rogstad.*



Den norske hovedstasjonen i Stasjonsdalen fra den annen verdenskrig. Foto: 1948.  
*The main Norwegian station in Stasjonsdalen from World War II. Photo: 1948.*



Rester etter hovedstasjonen i 1981. - *Remains of the main station in 1981.*



full av sand, taket har ramlet inn og nesten all pappkledningen er borte. Likevel kan man forestille seg hvordan hytta var da den hadde et fast belegg på fem mann.

På toppen av Tåkeheimen, fjellet ved hovedstasjonen, ble det bygget en hytte for fire mann. Her ble det utelukkende brukt materialer fra *Østerrikeren* (se under eget avsnitt).

I 1941 og 1943 ble det satt opp luftvernkanoner på Brinken. Langs hele kammen kan vi i dag se rester etter disse luftvernstillingene med gangstier mellom. Spredte rester etter stillinger finnes også andre steder. Eriksenhytta i Kvalrossbukta ble bygget i 1942 (se under *Hvalrossmuseet*). I 1943 ble det bygget en badstue av stort drivtømmer ved Nordlaguna (se under *Atlantic City*).

Til å begynne med holdt det meteorologiske personalet til i Sandkåken på sørøstsiden av Jøssingdalen. Bygningen hadde bare ett rom som tjente både som sove- og oppholdsrom for mannskapet på fire, kjøkken, maskinrom for batteriladeren, og mye mer. Forholdsvis godt bevarte rester står fremdeles igjen. Sandkåken ble forlatt da en større meteorologisk stasjon ble bygget under Hopptoppen på den andre siden av Jøssingdalen. Den nye bygningen fikk navnet Fagerlia og var en Nissen-hytte med sandsekker, stein og en jordvoll som beskyttelse rundt veggene. Etter at Fagerlia var bygget ble det meteorologiske personalet utvidet med tre militære telegrafister. I 1968 ble bygningen brent ned under en opprydningsaksjon, og i dag er det vanskelig å se hvor den en gang lå.

I 1941 ble det bygget en reservestasjon for radio- og meteorologisk personell i Jacobsendalen. Mesteparten av materialene ble tatt fra restene etter *Eldste Metten*. Hytta var ca. 4 x 5 meter og lå med langsiden mot sør. Nordahl Grieg oppholdt seg på Jan Mayen i tre måneder i 1942 og brukte ofte denne reservestasjonen. Han skrev hele diktet 'Kongen' på veggene mens han lå der. I 1968 var det bare tomten igjen av hytta.

Sommeren 1943 ble reservestasjonen inne i fjellheimen mot Beerenberg bygget. Hytta hadde ett rom på 2 x 3 meter. I 1968 var bare reisverket tilbake, samt noe av panelkledningen på sørveggen. Nederst hadde veggene vært beskyttet av oppstabilede sandsekker. En del geværammunisjon inntullet i lerret lå igjen i hytta. Nå er alle rester så godt som borte.

I mai 1944 ble radiosonde-stasjonen anlagt på østsiden av Jøssingdalen, like ved Sandkåken. En del av den er fremdeles i relativt bra stand i dag.

## Kvalrossbukta

Kvalrossbukta er kanskje den kyststrekningen på Jan Mayen som er best beskyttet mot uvær. Derfor er den også det eneste sted hvor det fremdeles finnes godt synlige rester etter nederlandske hvalfangststasjoner fra 1600-tallet. Den østerrikske ekspedisjonen 1882-83 foretok utgravninger i Engelskbukta som Kvalrossbukta er en del av. Ifølge lederens rapport (Wohlgemuth 1886) fant de ikke noen beboelseshus, men derimot tranovner og tønnelagre. Tidligere rapporter i dette århundret (inntil 1946) forteller om forholdsvis godt bevarte rester *'av mursteins-husene deres og hvalbein strødd over hele stranden'* (Bird 1935), etter syv hus med gulvplanker og rester av stolper (Lid 1930/1974) og tre gamle stasjonshytter med de nederste 30-40 cm av alle bygningene intakt (Richter 1946).

Søren Richter foretok utgravninger i de tre hyttetuftene i 1945. Den største hytta var ca. 4 x 5 m og hadde kun ett rom med ildsted av teglstein midt på gulvet. Langs veggene var det rester etter brede binger som trolig var sengeplasser. Det var få gjenstander å finne (Richter 1946). Da tomten til vakthytta (se *Hvalross-museet*) ble gravet ut i 1942, ble det funnet en del kritt-piper. En mengde teglstein fra tuftene ble brukt i brannmuren til vakthytta. Lenger vestover ble det gjort en del funn da tomtene til lagerhusene og oljetankene ble gravet ut i 1958, blant annet to 2,4 m lange kanoner som nå er satt opp ved flaggstangen på FFSSB's stasjon i Olonkinbyen. I tillegg var det en del mindre gjenstander som harpun-spisser, lanser og spekk-kniver som en tid var utstilt i Hvalrossmuseet (se eget avsnitt).

Tre arkeologi/etnologi-studenter fra Tromsø Museum foretok utgravninger av en del av restene under brinken i 1968. Det ser ut til at det meste av hvalfangst-restene nå er rast ut eller vasket bort av havet, men det er ikke umulig at nye utgravninger kan resultere i interessante funn. En hollandsk ekspedisjon under kommando av kapt. ltn. H. J. van der Stad på H/M 'Nautilus' satte opp en granitt-tavle i 1930, faststøpt i en bergrabb. Følgende inskripsjon er hugget inn i tavlen: *'Outgert Jacobsz van Grootebroek en zijne 6 hollandsche makkers zijn in April 1634 hier bezweken bij eene poging tot overwintering'* (Outgert Jacobsz van Grootebroek og hans seks hollandske kamerater omkom her i 1634 under et forsøk på overvintring) (se *Sjuhollendarbukta*). Innskriften er flere ganger senere blitt oppfrisket med maling.

Ifølge 'Forskriftene om fredning av kulturminner på Svalbard og Jan Mayen' fra 1974, er rester etter hvalfangst fredet.

Dobbel-Anders' ekspedisjon i 1908-09 skal ha hatt en bistasjon i denne bukta.

## Margareth-hytta (Camp Margareth)

Margareth-hytta skal opprinnelig ha vært satt opp i 1926 nær Fuglesøyla, helt nord i Titeltbukta, av Gustav Øines, Fritz Øien og Roald Øien fra den meteorologiske stasjonen. Hytta ble bygget ferdig i 1929 av F. og R. Øien og står nå sør i Titeltbukta. Navnet er etter Margareth Johanne Dalsbø, født i 1907 og gift med Fritz Øien. Hun overvintret på Bjørnøya 1932-33 og 1934-35.



Camp Margareth (Margareth-hytta). Foto: 1981. - *Photo: 1981.*

Hytta er delvis laftet, delvis spikret sammen av planker. Innvendige mål er 1,6 x 1,2 m. Takhøyden er 1,1 - 1,4 m (skråtak). På et bord over døren er det skåret inn: '*Camp Margareth 1929 Bygd av F og R Øien 10/10*'. Hytta har tregulv. Halvveis oppover tre av veggene er det lagt drivtømmer og stein. Taket er ganske nylig tekket med papp og stein og planker lagt oppå. Veggene er delvis dekket av gammel papp. Av inventar finnes det kun en hylle. Et nettingbur står inntil sørveggen.

### Marinehytta

Marinehytta er bygget som beredskapshytte av den norske marine sommeren 1953. Den lå ved sørvest-enden av Jøssingdalen og var komplett utstyrt med blant annet aggregat og radiosender. Sommeren 1980 ble den demontert og dradd inn til stasjonen. Meningen var å sette den opp som fritidshytte på Sør-Jan, men ved et uhell brant den opp før utsettingen.

## Minneskilt og lignende

1. Minneplate ytterst på brinken ovenfor Sjuhollandarbukta over de syv nederlandske overvintremne i 1634 (se under *Sjuhollandarbukta*).
2. Minnestein i Kvalrossbukta over de syv nederlandske overvintreerne i 1634 (se under *Kvalrossbukta*).
3. Minnetavle ved Eldste Metten over opprettelsen av den første meteorologiske stasjonen på Jan Mayen. Tavlen ble satt opp i 1972 (se under *Eldste Metten*).
4. Minnekors over soldat Kristen Tveiten. Det er laget av drivtømmer og står i en steinrøys ti meter ovenfor veien der den svinger inn ved Nordlagunas sørøstre ende. Korset er fire meter høyt. På en plakett står: '*Soldat Kristen Tveiten Vestfold druknet i lagunen den 7. juli 1942 dine kamerater*'. Tveiten omkom da hans selvlagde kano veltet.
5. Minnestolpe over bestyrer Aksel Liberg som omkom i 1950 ved Gamle Metten (se under *Gamle Metten*). Dette er en enkel, ca. en meter høy stolpe med et lite kors skåret inn på toppen.
6. Minneplate over fem britiske forskere (John Frederick Cole, John David Booth, Cyril Martin Smith, John Robertson Fraser og Peter Smith) som omkom i 1961 da båten deres kantret (se under *Graver*, punkt 7). Platen har en inskripsjon og er satt opp på en steinblokk i Krossbukta.



Grav og minneplate i Krossbukta over fem britiske forskere. Foto: 1983.

*Grave and memorial plaque in Krossbukta to five British scientists. Photo: 1983.*



Minneskiltet på brinken ovenfor Sjuhollandarbukta. Foto: 1981.  
*Memorial plaque on the cliff above Sjuhollandarbukta. Photo: 1981.*



Minnetavlen ved Eldste Metten. Foto: 1981.  
*Memorial plaque near Eldste Metten. Photo: 1981.*



Minnestolpe over bestyrer Aksel Liberg.  
Foto: 1980.

*Memorial post to Aksel Liberg. Photo:  
1980.*



Minnekors over soldat Kristen Tveiten. Foto: 1980.

*Memorial cross to soldier Kristen Tveiten. Photo: 1980.*

## Nederlandske hvalfangststasjoner

Nederlenderne drev hvalfangst ved Jan Mayen i årene 1616 til ca. 1650, og opprettet landstasjoner i buktene på sør-, vest- og nord-siden av øya. Her ble hvalen flenset og oljen kokt ut av spekket for å bli fraktet ned til Nederland. Et forsøk på overvintring ble gjort i 1633-34. Syv mann ble satt igjen for å foreta klimatiske og astronomiske observasjoner i løpet av vinteren, samt å vokte stasjonene mot baskere som hadde plyndret en stasjon sent på sommeren året før. De syv ble funnet døde av skjorbuk i 1634. Dagboken med observasjonene som ble ført like til det siste ble også funnet. De syv var: Outgert Jacobsen van Grotenbrook, Adrian Martin Carman van Schiedam, Thauniss Thaunissen van Shermerhem, Dick Peterson van Veehuysse, Peter Peterson van Harlem, Sebastian Gyse van Delfts-Haven og Gerad Beautim van Brugs.

Idag er det kun i Kvalrossbukta at vi kjenner til rester etter de nederlandske stasjonene. Men det skal også ha vært landstasjoner på følgende steder: Sørbukta (se under *Schjelderuphytta*), Titeltbukta, Sjuhollendarbukta (se under eget avsnitt), Maria Muschbukta (skal være den første som ble opprettet), Krossbukta og Nordbukta. Mosby (1924) skriver: *'Overalt paa disse steder er der endda rester at se fra denne tid. Hvalknokler og stenhauger træffer man paa rundt omkring, hvor ikke sjøen og dønningene har tat det med sig. Det skal ha hændt engang et sted i nærheten av Guineabugten at en sandslette med trankokerier og hytter raste ut og forsvant. Tre store bygninger, 13 chalupper og 9 fater og tranbeholdere blev tat med.'*



En nederlandsk hvalfangststasjon malt av Cornelius de Man i 1639. Det har tidligere vært antatt at maleriet, som henger i Rijksmuseum Amsterdam, viser stasjonen i Maria Muschbukta med Beerenberg bak til venstre. Mer sannsynlig er det at bildet representerer Smeerenburg på Svalbard.

*A Dutch whaling station painted by Cornelius de Man in 1639. The painting, which hangs in Rijksmuseum Amsterdam, has been presumed to show the station in Maria Muschbukta with Beerenberg in the left background. It is more likely that it represents Smeerenburg in Svalbard.*

## Olsbu

Olsbu finner vi i Tømmerbukta ca. 300 meter fra havet, omgitt av drivved. En bi-stasjon skal ha vært påbegynt her for Schjelderups Sælfangstreders tredje og siste ekspedisjon til Jan Mayen i 1928-29. Men det var først i 1933 at Meyer Olsen, kokken på radiostasjonen, og fangstmannen Wilhelm Matheson bygget hytta Olsbu. Den er laftet av drivtømmer. I en del av stukkene er det merker etter trenagler som kan tyde på at det er brukt vrakrester. Inne i hytta er det tregulv og en brisk, samt en rusten ovn. Innvendige mål: 2,3 x 1,8 m og høyde 1,6-1,3 m (skråtak).



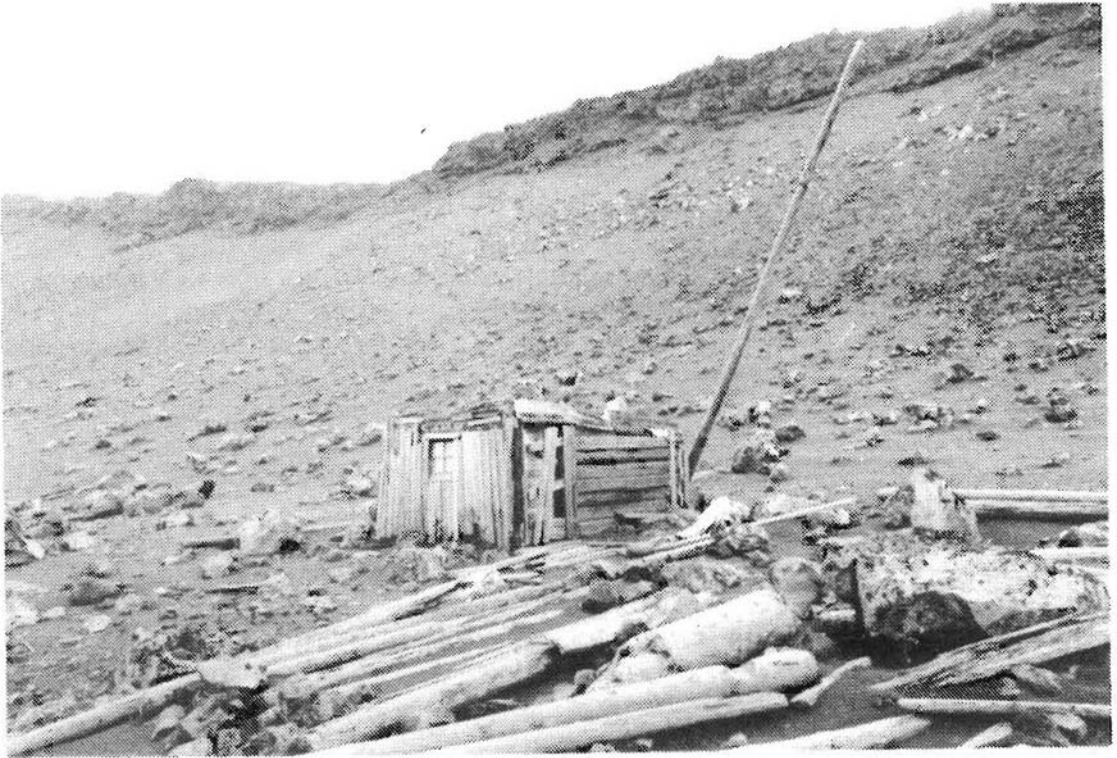
Olsbu. Foto: 1981. - Olsbu. Photo: 1981.



### Polheimen (Røttehytta, Libberghytta)

Denne hytta ligger under Krossberget like inntil skråningen og ble bygget som utfluktskytte av Aksel Liberg og Magne Røtte fra Gamle Metten i 1940. Det ble også drevet fangst fra hytta av personell fra den meteorologiske stasjonen. Hytta er delvis laftet av grove planker med sinkelaft, delvis festet med kraftige jernkroker. Hjørnene er forsterket utvendig med opprettstående bord. Vindusveggen har panel. Hytta har tregulv og det finnes en del inventar. Den er kledd med papp innvendig. Gulvflaten er ca. 2 x 3 m, høyde er 1,5-1,7 m (skråtak). En 5 meter høy stake er festet til det sørvestre hjørnet.

Hytta er ikke regnet som 'kulturminne', men er tatt med her for å komplettere oversikten.



Polheimen. Foto: 1980. - *Polheimen. Photo: 1980.*



Revehuset i Guinea-  
bukta. Foto: 1930.  
*Revehuset (Fox house)*  
in Guineabukta. Photo:  
1930.

### Revehuset i Guineabukta

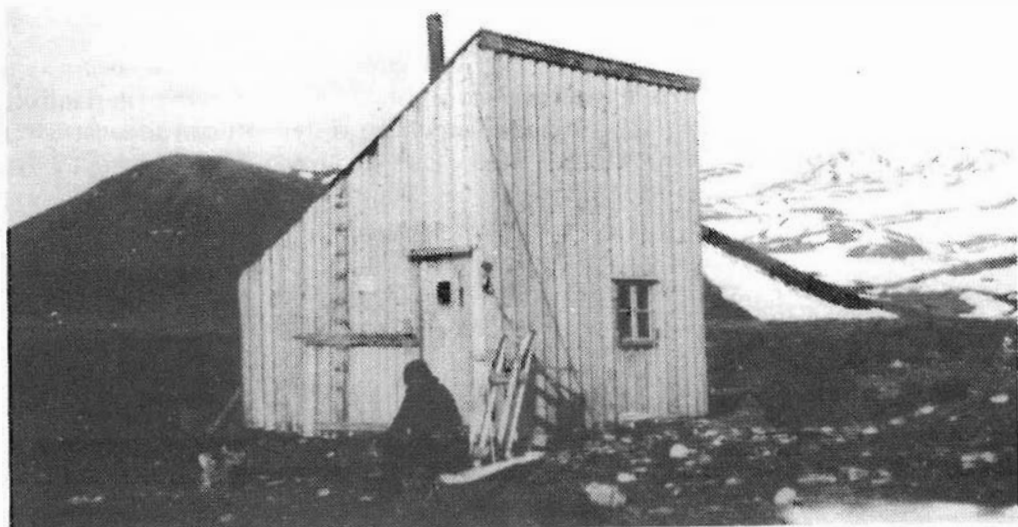
Jeg siterer her hva Johannes Lid skrev om denne konstruksjonen i 1930 (Lid 1973-74): *'Dette 'huset' er grovt ihoitimra av runde drivstokkar i fire umfar. Ovanpå er lagt tett med stokkar til tak. Huset er 2,5 x 1,5 meter og 0,9 m høgt. Det er bygd av Hagerups fangstfolk i 1929 som planla en overvintring som det ikkje blei noko av. Det går ikkje an å bu i det og det må ha vore brukt som revefelle.'*

Det er uvisst om revehuset fremdeles eksisterer i dag.

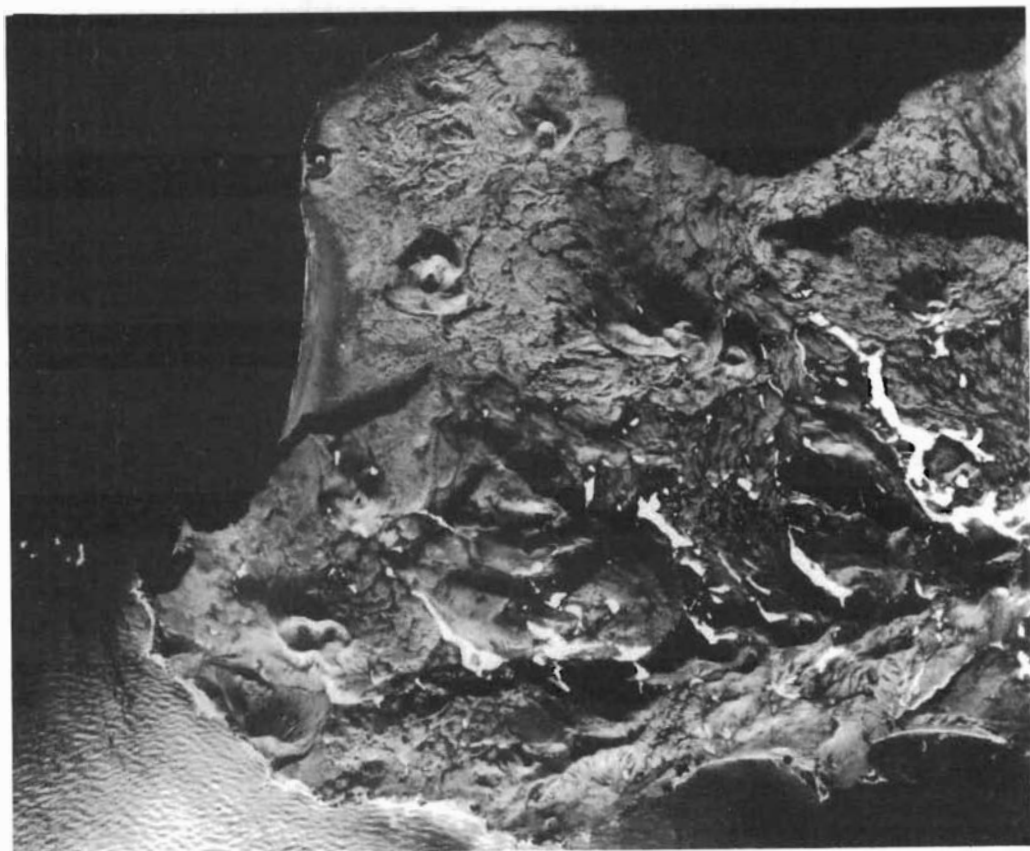
### Schjelderuphytta (Brandstasjonen)

Schjelderuphytta ble bygget i Sørbukta i 1924 av Schjelderups Sælfangstrederis fangstfolk, Anders Andersen fra Fauske (Dobbel-Anders) og Karl Øines. Hytta sto ved de første lavaknausene når man kommer innover fra sjøen. Den ble brukt av Devold, Øien og Kvive Andersen i 1925-26. Da Schjelderups tredje og siste ekspedisjon i 1928-29 ble hentet, ble hytta brent ned. I 1930 var det ingen andre rester enn bardunfestene som kunne vise hvor tuften hadde vært.

Ca. 400 meter øst for hytta bak en lavaknaus skal det ha vært sett rester etter et skur fra hvalfangsttiden så sent som i 1926. Bordene var festet med håndsmidde spiker.



Schjelderuphytta med annekasjonsskilt ved døren. Foto: 1922.  
*Schjelderuphytta with annexation sign by the door. Photo: 1922.*



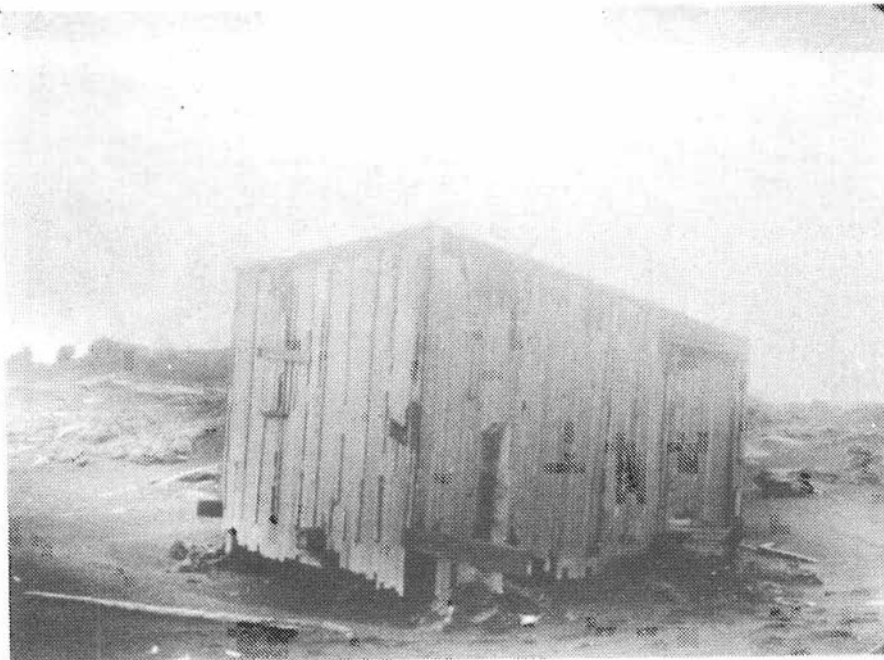
Sørbukta til venstre, Guineabukta øverst i bildet. Foto: 1975.  
*Sørbukta to the left, Guineabukta in upper part of the picture. Photo: 1975.*

## Sjuhollendarbukta

Navnet '7 Holländer Bucht' ble gitt av Emil Edlen von Wohlgemuth, leder for den østerrikske Polarår-ekspedisjonen 1882-83, fordi han trodde at de syv nederlandske hvalfangerne overvintret der. Thor Iversen fant ingen rester etter hvalfangsttuffer i 1930 og mente derfor at overvintringsstedet var Kvalrossbukta (Iversen 1936). Arctic Pilot (1974) beskriver både denne og Titeltbukta som små og lite brukbare, men kystlinjen er trolig blitt en del forandret av erosjon siden 1600-tallet. Østerrikerne satte opp en messingplate ovenfor Sjuhollendarbukta den 31. juli 1883 med innskriften: *'Die sieben holländischen Seeleuten welche im Jahre 1634 hier überwinterten und verunglückten. - Von der Österreichischen Expedition 1882-83'*. Skiltet ble pusset opp av Hobbyklubben på Jan Mayen i 1981. Det er fredet ifølge fredningsforskriftene for kulturminner på Jan Mayen (1974). Se også under *Graver*, punkt 2.

## Sunnmørhuset

Sunnmørhuset sto på Nord-Jan. Det ble påbegynt i 1926 på sletta i Krossbukta i østkanten av sandfeltet ca. 250 meter nordenfor Hageruphytta. Det var sunnmøringene Karl Breivik og Andreas Håkonsholm som overvintret i Hageruphytta i 1926-27, som begynte å bygge hytta. Den skulle ha vært reservehytte, men ble aldri ferdig og ble brukt til lager (se under *Hageruphytta*).



Sunnmørhuset mot øst. Foto: 1930. - *Sunnmørhuset looking east. Photo: 1930.*

### Østerrikeren (Den østerrikske forskningsstasjon)

I Polaråret 1882-83 satte en østerriksk/ungarsk vitenskapelig ekspedisjon opp en stasjon - Österreichische Polarstation JM - inntil skråningen på nordøstsiden av Maria Muschbukta. Ekspedisjonen ble organisert av marineløytnant Karl Weyprecht og grev Hanns von Wilczek (1837-1922). Deltagerne var følgende:

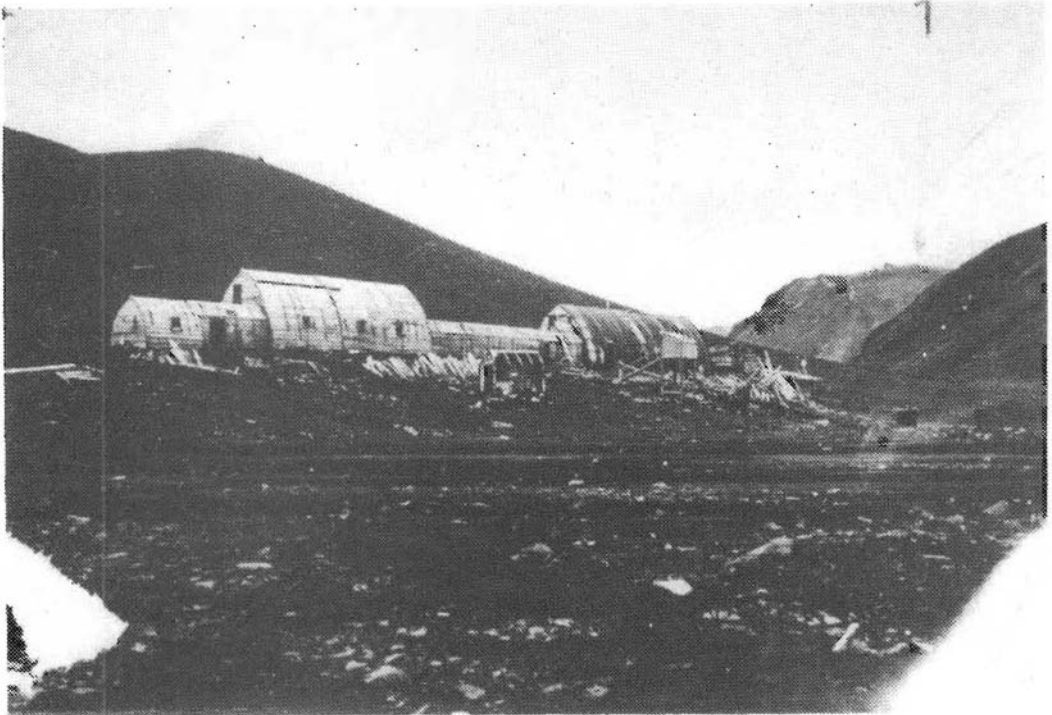
Emil von Wohlgemuth	fra Lemberg	38 år gammel
Richard Basso	fra Triest	28 år gammel
Adolf Bobrik v. Boldva	fra Mehadia	28 år gammel
Adolf Sobieczky	fra Mitrovitza	28 år gammel
August Gratzl	fra Pressburg	27 år gammel
Dr. Ferdinand Fischer	fra Kolomea	31 år gammel
Stefan Rocco	fra Rovigno	30 år gammel
Johann Samanich	fra Veglia	26 år gammel
Gustav Marterer	fra Königinhof	26 år gammel
Josef Baretincich	fra Fiume	32 år gammel
Engel Furlani	fra Triest	24 år gammel
Natale Josef Giordana	fra Fiume	20 år gammel
Anton Mikacich	fra Postire auf Brazza	22 år gammel
Thomas Diminich	fra Portore	37 år gammel



Østerrikeren, grev Wilczeks ekspedisjon, 1882-83.  
*Østerrikeren, Count Wilczek's expedition, 1882-83.*

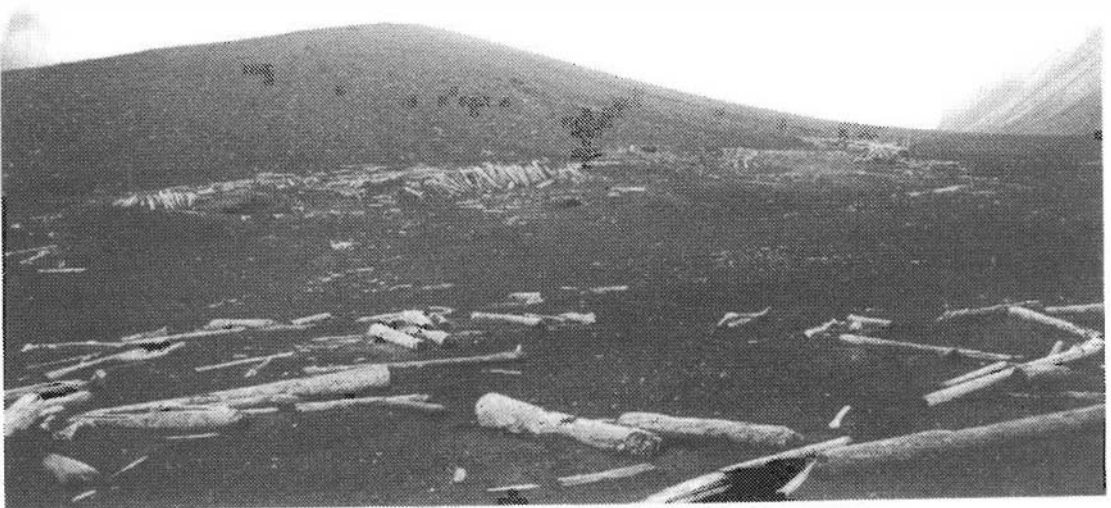
(se også under *Graver*, punkt 3). Flere senere ekspedisjoner innhentet tillatelse fra grev Wilczek til å bruke husene. Han skrev selv at han var noe overrasket over dette høflighetstegn, siden han allikevel hadde liten mulighet til å følge med i hvem som benyttet dem (Wilczek 1934). Før 1919 ble husene gitt som gave fra grev Wilczek til den danske stat. Under noteutveksling mellom Danmark og Island i forbindelse med Norges anneksjon av Jan Mayen, opplyste danskene at de eide noen hus på øya og hadde planlagt temperaturmålinger der. I et brev fra Danmark til Island i 1927 står det for eksempel at Danmark ikke vil ta stilling til Det norske meteorologiske institutts anneksjon, men det fremheves at den ikke kan berøre den danske stats eiendomsrett til en del hus på øya. I et brev fra Danmark til Norge samme år blir det igjen fremhevet at en anneksejon ikke i noe tilfelle kunne berøre den danske stats rett til en del hus med tilhørende grunn på Jan Mayen (Lindal 1980). Den østerrikske ekspedisjonen hadde latt en del utstyr stå igjen til dem som eventuelt måtte komme etter, og bygningene var ofte i bruk frem til 1930-årene.

- I 1899 var den svenske vitenskapsmannen A. G. Nathorst's ekspedisjon på vei til Grønland med 'Antarctic' på leting etter bøyer eller andre spor etter Andrée. A. S. Andrée hadde forsvunnet i 1897 under et forsøk på å nå Nordpolen med luftballong fra Spitsbergen. Lete-ekspedisjonen stoppet på Jan Mayen for å se om spor kunne finnes ved den østerrikske stasjonen.



Østerrikeren. Foto: 1922. - Østerrikeren. Photo: 1922.

- I 1902 planla professor Kr. Birkeland en overvintring for å gjøre magnetiske observasjoner og nordlysundersøkelser, men de østerrikske bygningene var i for dårlig stand til å kunne benyttes.
- Skipsreder Magnus K. Gäver, Tromsø, innhentet grev Wilczeks tillatelse til at den første norske fangstekspedisjonen til Jan Mayen kunne bruke stasjonen i 1906-07. Bygningene ble satt i stand og de tre fangstmennene Daniel Johannesen, Peder ? og Jakob ? ble satt i land. De ble hentet året etter av 'Frithjof', men skipet forliste på hjemveien under storm ved Island, og den eneste overlevende var skipsmaskinisten.
- Stasjonen ble brukt som hovedstasjon av den neste fangstekspedisjonen i 1908-09. Ekspedisjonen besto av seks mann utrustet av Lars L. Haugen, og lederen var Anders Andersen (Dobbel-Anders) som hadde fått bruksrett til bygningene av grev Wilczek.
- I 1917-18 ble bygningene brukt som hovedstasjon av en fire-manns fangstekspedisjon ledet av Arthur Oxaas og utrustet av Johan Hagerup, Tromsø.
- I august 1919 ble det huset som danskene hadde fått i foræring av grev Wilczek reparert av mannskapet på det danske oppsynsfartøyet 'Islands Falk'. Det ble malt et stort dansk flagg på taket.
- Huset ble brukt som hovedstasjon i 1920-21 av August Hansen og en mann til. De var utrustet av Schjelderups Sælfangstrederi a/s, Skånland. I 1921 ble de trukket inn i 'Krigen på Jan Mayen' (se under *Jacobsenhuset*).



Rester etter Østerrikeren. Foto: 1981. - *Remains of Østerrikeren. Photo: 1981.*

- Mosby skrev i 1924 (Mosby 1924) at det fremdeles sto solide hus her, men at de var mye brukt av overvintrende fangstfolk som dessverre hadde ødelagt mye. Husene var blitt ramponert etter istandsettingen i 1919. Det var stank fra råtne reveskrotter, m.m., og tak og vegger var utette. Han la til at danskene 'påstår at det er deres eiendom'.
- Huset ble brukt av Schjelderups ekspedisjon med Dobbel-Anders og tre mann til i 1924-25. De bygget Schjelderuphytta det året.
- Huset ble brukt som hovedstasjon av en ekspedisjon i 1926-27 utrustet av Hagerup med deltagerne August Hansen, K. Hoel og G. Ingebrigtsen. De brukte Haugenhytta som bistasjon.
- Johannes Lid besøkte stedet i 1930 og skrev at husene sto fremdeles, men var dårlige (Lid 1973-74). Han fant følgende noteringer i vinduskarmene:

*August Hansen og Co har overvintret her i 4 aar  
fra 1917-18  
1920-1921 Jan Mayn Lørdag den 4-12-26  
1924-25  
1926-27*

*For han Kjyve Ludolf Schelderup 1 aar  
Torleif Bakland, Tromsø 14-6-1928. 22-7-1928.  
K. Hol, Aug. Hansen, G. Ingebrigtsen. Har overvintret  
her 1926-27. Daarlig fangst, masse fangstfolk, flere  
fangstfolk end Ræv!*

Østerrikeren skal ifølge Richter (Richter 1946) ha vært 'den gamle ruin som ..... var gjennom alle krigsårene garnisonens nærsagt uuttømmelige material-lager og flere av vaktstasjonene og alle trekonstruksjoner i kanonstillinger og skyttergravsanlegg var laget av materialer derfra.'

Idag står det stort sett bare fundamenter igjen etter bygningene. Disse restene er fredet ifølge forskriftene om fredning av kulturminner på Jan Mayen (1974).

## Takk

Følgende takkes for opplysninger og hjelp: C.A. Gløersen, Louwrens Hacquebord, Ole Hagen, Asbjørn Hansen, Bjarne Iversen, Wilhelm Matheson, Kristian Sneltevd, Trygve Aas, nåværende og tidligere personale ved Vervarslinga for Nord-Norge og Meteorologisk Institutt, og Forsvarets Fellessamband, Forsvarskommando Nord-Norge. En spesiell takk til Oluf Lien for oversettelse av Wohlgemuth fra tysk til norsk.

Bilder som ikke er forfatterens egne er velvilligst utlånt av Asbjørn Hansen, Bjarne Iversen, Norsk Polarinstitutt, L.L. Spaanderman, og Vervarslinga for Nord-Norge.

Upubliserte rapporter fra eget feltarbeid i 1980 og 1981, samt fra feltarbeid i 1968 organisert av Tromsø Museum, er arkivert ved Tromsø Museum, Kulturvernet for Svalbard og Jan Mayen.





Weyprechtbreen, på nordsiden av Beerenberg. Foto: 1949.  
*The Weyprechtbreen glacier on Beerenberg's northern flank. Photo: 1949.*



## JAN MAYEN

Norway's Arctic island Jan Mayen lies isolated in the Norwegian Sea between Iceland and Svalbard. The island is 53.6 km long and from 2.5 to 15.8 km wide, with a total area of 380 square kilometres. Jan Mayen is especially characterised by the 2277 m high, glacier-covered volcano Beerenberg, which covers the northern part of the island. Beerenberg last erupted in 1985. The entire island is of volcanic origin, but during the summer moss, grass and hardy flowers add colour to the otherwise black lava terrain.

It is possible that Jan Mayen was visited by Irish monks as early as the 6th century. Viking sailors probably also knew of the island. However, the first documented discovery of Jan Mayen took place at the beginning of the 17th century when Dutch and English whalers sailed this area in search of new hunting grounds. The necessity of holding such economically important information from competitors has resulted in uncertainty as to who the first discoverer was and in which year the discovery was made. However, the island is named after the Dutchman Jan Jacobsz. May van Schellinkhout who we know visited the island in 1614 (and named it Master Joris Eylant, after the ship's mate).

Both English and Dutch whalers operated near Jan Mayen for a number of years, but it was the Dutch who established several train-oil boilers on the island and placed some canons there to protect their land stations against plundering. Plundering by Basques in 1632 led the following year to an attempt at wintering on the island when the Dutch left a guard of seven men behind to protect the land stations until the following season. All seven died from scurvy during the winter. Whaling near Jan Mayen came to an end around 1650.

During the following 230 years Jan Mayen was only visited a few times by ships from various northern European countries. However, during the first International Polar Year 1882-83, the Austrian/Hungarian expedition chose Jan Mayen for its base. The stay lasted from July 1882 to August 1883. This was the first expedition to carry out extensive scientific investigations and mapping of the island.

Other scientific expeditions visited Jan Mayen during the following years, but no longer stay was tried before 1906-07 when the first of a series of Norwegian hunting expeditions wintered on the island. The main prey was blue and white foxes and an occasional polar bear. The polar bear, however, is not common on Jan Mayen. Over-exploitation of the fox population resulted in a gradual decline in hunting profit. Fox hunting was regulated from 1929 and from the mid-1930s only the personnel at the meteorological station on Jan Mayen continued this pastime. For the last few years foxes have been an uncommon sight on Jan Mayen.

Official Norwegian activity on Jan Mayen has been continuous since 1921 when the first meteorological station on the island was established on the eastern side near Jamesonbukta. Weather reports from Jan Mayen are important for weather forecasting in Norway, and in 1922 the island was annexed for Norway by the Norwegian Meteorological Institute. In 1929 Jan Mayen was proclaimed a part of Norway.

The first meteorological station (Eldste Metten) was destroyed in September 1940 when the personnel were evacuated to England. In February 1941 a new station was built further inland and a Norwegian garrison established its base nearby. Despite frequent attacks by German aircraft, Jan Mayen remained 'Free Norway' throughout the war. An American radio-locating station was built near Nordlaguna in 1943 to locate German radio stations in the Jan Mayen - Greenland area. The American station was dismantled immediately after the war. In 1949 the meteorological station was moved to new buildings on the northwest side of the island, and in 1962 it was again moved to the eastern side to new buildings which it partly shares with the personnel at the navigation stations Consol and Loran.

#### Andersenyttta (Andersen-hut)

Andersenyttta is the oldest remaining hut from Norwegian hunting expeditions to the island. It is situated at the foot of the slope at the northern end of Nordlaguna beside Atlantic City. It was built by Anders Andersen (Double-Anders) in 1908 during a hunting expedition organised by Lars L. Haugen. Both this expedition and the first Norwegian hunting expedition to Jan Mayen in 1906-07 used *Østerrikeren* (the Austrian station) as their base. The hut is built of two standing rows of driftwood meeting at the top and with stones piled for added protection around the base. The back of the hut is against the slope, whilst the front now lacks a door. There was apparently sleeping room for two men inside. The wood is now rotten and the walls are gradually falling in.

#### Annahyttta (Anna-hut)

Annahyttta was built at Nordvestkapp autumn 1926 by men from the radio station (*Eldste Metten*). The hut was apparently first named Anne Serines Nedkomst (Anne Serine's Delivery) after the wife of the cook at the radio station. She had recently had difficulty giving birth. The hut was built of driftwood covered with roofing paper. There was no stove and only room for one or two people inside. The hut was small and poor and was falling down in 1969.

## Atlantic City

The area at the foot of the rise at the northern end of Nordlaguna. Atlantic City was the American radio-locating station that was established here in November 1943 beside the Norwegian guardhouse (see *Joestinhuset*). The Americans built a large two-storey house, 'The Dog House', for the radio-locating apparatus by the shore and three large Nissen huts together with some smaller buildings at the foot of the slope behind. A condition for establishing the station was that its activity should cease after the war. The meteorological station was moved here in July 1946, but the location was not good enough and the station was moved up to the top of the rise (see *Gamle Metten*) in 1949. The remains of the American station were burned down during a clearing-up action in 1968 and there are now only a few remains left. Several buildings stand in the area today:

- Andersenhytta.
- A sauna built of large driftlogs in the summer of 1943 by the Norwegian garrison at the south-east end of Nordlaguna (just below where Tveiten's memorial cross now stands). The sauna was moved to Atlantic City in 1948 and used there as living accommodation for personnel from the meteorological station. Parts of the original foundations on the other side of the lagoon can still be seen. Only the walls of the sauna now remain and are in good condition. An old supply of coke lies inside.
- A log house containing a large rusty cauldron. This house was built as a sauna for the meteorological station in the 1950s, of logs taken from the shore of Maria Muschbukta.
- A plank hut from the 1950s by the base of the rise and close to the shore of the lagoon.

## Eldste Metten (The oldest Meteorological Station)

The oldest meteorological station on Jan Mayen was in use 1921-40. It was built at Jamesonbukta by a state-supported expedition led by engineer Hagbart Ekerold who had taken the initiative for this enterprise (see 'the war on Jan Mayen' under *Jacobsenhuset*). The station was established on the eastern side of the island in order to have the best possible radio contact with Norway, and was financed by public and private donations. The station house measured 5 x 5 m and was first enlarged to 75 square metres in 1922 when electricity was installed. It was later enlarged several times and the main house came to contain thirteen rooms. The sheep and pig houses were nearest the entrance. The radio room on the south end was added in 1939. This end contained rooms for the personnel on the seaward side, the radio room to the south and the main living room overlooking Beerenberg with the kitchen next door. Other buildings were a large machine house, a radio-sonde balloon house, and a reserve station a little way beyond. Over 40 m high masts stood by the station. The station was operated by three or four men.

The machine house was burned down and the radio equipment destroyed during the evacuation in September 1940. The remaining buildings were de-

stroyed by an English force later that autumn. Building materials from the ruins were used to build the reserve station in Jacobsendalen in 1941 (see *Buildings from World War II*).

In the Polar Year 1932-33 an Austrian scientific expedition had a station beside the meteorological station. This was used as a laboratory by an English scientific expedition in 1938. The building was destroyed together with the meteorological station in 1940.

An enamel sign with the inscription, in translation, '*The island Jan Mayen belongs to The Meteorological Institute, Oslo, Occupied 1922 and 1926*' hung on the wall of the main house. Similar signs were set up at strategic places around the island, e.g. Helenehytta, Schjelderuphytta, on the beach at Kvalrossbukta, and on the beach by Nordlaguna. This last sign had fallen over in 1933 and it was then fixed to the wall of Joestinhuset. One such sign now hangs in the new meteorological station by Helenesanden.

Today only a few foundations and scattered remains show where the Eldste Metten once stood. Part of the winch and rails arrangement which was used to transport goods up the cliff from Jamesonbukta still stands at the top end. A memorial plaque stands nearby with the inscription, in translation, '*On this spot the first meteorological station on Jan Mayen was established in the years 1921-23. The station was burned down during the evacuation in September 1940. This plaque was raised on the 50th anniversary 24th August 1972*'.

## **Flykollen**

A high crag near Kapp Wien on the south-west side of the island where a German Ju 88 aircraft crashed during World War II. The crash was not discovered until 1950 when an English group of six geologists (The British Jan Mayen Expedition 1950) came across the wreck. The bones of the crew were collected together and sent to the war churchyard in Narvik in 1958.

## **Gamle Metten (The old Meteorological Station)**

Gamle Metten was the island's radio and meteorological station from 1949 to 1962. It was built on the plain (later called Libergsletta = Liberg Plain) above Nordlaguna in 1948-49 whilst the personnel were based in Atlantic City. A Rawin-house and a new house for the radio-sonde personnel were built in 1957. A winch arrangement was used to transport goods from the shore and up to the top of the cliff. In 1950 the head of the station, Aksel Liberg (born 1928), died close to the station when he lost his bearings during instrument reading in a snowstorm. A memorial post marks the spot where he was found. When the personnel moved to the new station near Helenesanden a good deal of goods and equipment was left behind at Gamle Metten. Apart from the stable near to the winch, the buildings are still in fairly good condition and clearing up and repair work have now been started. The newer house for radio-sonde personnel (Fryden) has been kept in good repair as a goal for excursions and as a weekend cabin.

## Little hut by Sørлагuna

According to Johannes Lid, in 1930 the remains of a little hut built of driftwood were to be seen on the Sørлагuna shore ridge immediately to the south of Søyla. The hut was built by Anders Andersen in 1908. In 1930 only four logs remained of the construction. According to Wilhelm Matheson, who trapped on the island in 1933-34, there was a small 'creep-in' here, made partly with the help of a depression in the rocks and partly by piled-up stones with a roof of driftlogs. There was no door. No remains are to be seen today.

## Graves

1. Hollander Mound with eight graves (see under own heading).
2. The leader of the Austrian expedition 1882-83, Emil Edlen von Wohlgemuth, described how they found remains of coffins and bones partly covered by stones in a small bay between Hoepstockbukta and Sørbukta. There seemed to have been a burial place in this area, indicated by earth banks overgrown by moss. A cross clearly visible from the sea was erected here by the Austrians '*in memory of the brave sailors who found their death here whilst they faithfully carried out their duty*' (Wohlgemuth 1886). In 1930 Johannes Lid photographed this cross which stood on the edge of the cliff overlooking Sjuhollendarbukta. This cross has now disappeared. Wohlgemuth did not mention Hollander Mound and Mosby (1924) thought that the seven Dutch whalers who tried to winter on the island were buried here near Rooberg.
3. A large, 2.5 m high cross of driftlogs lies on the hillside to the east of the Austrian station at the entrance to Wilczekdalen. The short arm is notched into the standing log and nailed in place. The cross lies beside the mound of stones where it originally stood to mark a grave. A wooden plate is nailed to the middle of the short arm. When Johannes Lid visited the site in 1930 a copper plate was attached with the inscription: '*Vormeister Thomas Viscovich Matrose österreichischen Schiffes Pola. Geborn 1860 in Albona. Gestorben 15-7-1882 in Jan Mayen*'. The grave belongs to a sailor from the ship 'Pola' which brought the Austrian scientific expedition to Jan Mayen in 1882 (see under *Østerrikerne* - the Austrian Station). The sailor, who was called Viscovich-Sturla, died of tuberculosis on the 15th July and was buried with ceremony the next day. The cross had begun to lean over in 1943 and now lies on the ground. In addition a new cross was raised in 1983 beside the old one.
4. Sivert Eide from Nordfjord (Big Sivert) died in February 1909 of scurvy (see under *Haugenhytta*). His grave stands at the eastern end of Haugenstranden. The grave is in good condition, is well covered with stones and is marked by a cross with a sign reading: '*Syvvert Eide † 1909*'.
5. Graves near the Austrian station in Maria Muschbukta, Just above the station on the north-west side are two graves in which coffin boards and skulls have lain uncovered for the past few years. Above these graves lies an oval heap of stones which probably covers another grave. Johannes Lid was here in 1930 and noted that there were three graves. The middle

one was without a cross, whilst the others had small simple crosses to which were nailed lead plaques with inscriptions punched in. On the lower stood (in translation): '*Peder Olsen. Hukø died 1911*' and on the upper: '*Aksel Jakobsen. Died 1911 from Tromsø*'. Jakobsen died on the 25th February and Olsen on the 3rd May, both of scurvy. Olsen was leader of a trapping expedition of five men fitted out by Lars Haugen, Tromsø. The other members were Jens Wilhelmsen and Johan Oksaas from Tromsø and Johan Pedersen from Salangen. The dead were laid in coffins fully clothed and buried under a pile of rocks. Crosses were put up over the graves which were well covered to keep polar bears and foxes away. Lønø thinks that the expedition used the Austrian station as its base and that it had several secondary stations. It is not known who could be in the possible third grave. The graves were still covered by rocks during the war. Earth sliding has probably brought the coffins to the surface. In 1983 the graves were re-covered with stones and a large cross was erected between the graves.

6. The crew of nine from a German Kondor Focke-Wulf FW 200 4-motor bomber which crashed into the mountain Danielsenkrateret just south of the main Norwegian military station, was buried in August 1942. The bodies were buried in a common grave in the mountainside near to the crashed 'plane. Armoured plates from the 'plane were put in the bottom of the grave and the sides were walled up with stones. Armoured plates were then laid over and the grave was covered with rocks. This was to protect the bodies from foxes since it was difficult to dig deep enough. The remains were fetched in September 1959 and sent to the war churchyard in Narvik.
7. In 1961 five members of a British scientific expedition lost their lives when their boat capsized south of Weyprechtbreen on North Jan. One of the five, Jack Cole, was found near Krossbukta three weeks later and was buried near the expedition camp in Krossbukta. A metal plaque was fastened to a large stone near the grave (see under *Memorial Plaques*, point 6).

### Hageruphytta (Hagerup-hut)

Hageruphytta stood in Krossbukta on the north side of the island. A Dutch whaling station apparently existed in this bay in the 17th century. The hut is named after Johan Sverdrup Hagerup, 1884-1956, a merchant from Tromsø who sent wintering expeditions to Jan Mayen in 1917-18 and 1924-25. The hut was built during the expedition in 1924 by Henry Rudi and Håkon Karlsen. The following was written on the door (in translation): '*This house belongs to J. Hagerup Tromsø 17-8-1919 J.H. H.K. H.R.*'. The year 1919 was apparently a deliberate misinterpretation on the basis of Hagerup's annexation claim against the Norwegian government. The hut was built of planks covered with tarpaper. It stood on Kokssletta 350 m east of the shore, close against the steep mountain side, and beside a large stone mound for protection against falling rocks which are usual in the area. The hut was however badly damaged either by falling rocks or by a storm during the winter 1929-30. The main room which was 3 x 3 m, was worst affected.



It is almost impossible to reach the rest of the island overland from the north side. The hut had therefore a hunting area of only 10 square kilometres which it did not take long to empty of foxes.

A limited company, the Polarfront Company, was formed by Ekerold and Løvfald in 1921 in Canada with the aim of hunting in the Arctic. Its only venture in Norway was an expedition to Jan Mayen in 1926-27. The expedition members were Løvfald, Breivik, Håkonsholm, Garnes, and American Henry Joestin (see *Joestinhuset*). Two men were put ashore on the northern part of the island where Hageruphytta was still standing. Building of a new hut was begun, but this was never finished (see *Sunnmørhuset*). It was used as a store whilst the expedition lived in Hageruphytta.

In 1944 Hageruphytta was visited by Germans from the submarine crew who set up an automatic weather station nearby. It was then still standing. In 1973 it was just a pile of boards.

### Haugenhytta (Camp Dobbel) - (Haugen-hut, Camp Double)

Haugenhytta was built at the eastern end of Haugenstranda in 1908 by Anders Andersen (Double-Anders) and Sivert Eide (Big Sivert). Eide died here in 1909 of scurvy and is buried 100 m southwest of the hut (see under *Graves*, point 5). The hut was also called Camp Double after Double-Anders. It was a large, high building, 5 x 6.5 m, built of planks. The following inscriptions were to be found on the hut (in translation):

*'Camp Double. Erected by Anders Andersen, Tromsø 1908.  
Given over to Birger Jacobsen, Kristiania.  
Birger Jacobsen, Anders Andersen, Terje Tyholdt.  
Jan Mayen, August 1921.'*

The hut was used as a secondary station by Oxaas' expedition 1917-18. It was probably used by the Sulebak expedition from Sunnmøre 1920-21. It was also used as a secondary station by Hansen, Hoel and Ingebrigtsen during an expedition equipped by Hagerup in 1926-27. They used the Austrian station as their main base.

Haugenhytta was further used as a secondary station by The Jan Mayen Fox Company, with members Arne and Kaare Gulbrandsen and Wilhelm Matheson 1933-34. The hut was then in bad condition, but was repaired before use. It was then used as a base for an English scientific expedition in 1934.

In 1968 there were only a few remains left on the site and these are mostly gone now. In *Place-names of Jan Mayen*, it is stated that this hut was moved to Kvalrossbukta in 1949, but it was more probably just some of the building materials which were used (see under *Hvalrossmuseet*).

A hut has supposedly stood east of Haugenhytta and this apparently burned down in July 1924.

### Helenehytta (Helene-hut), Camp Helene

Helenehytta was built in 1925 as a half-way station for hunting trips by Kvive Andersen (Single-Anders) who was cook at the radio/meteorological station. The hut was named after his wife. It stands on Helenesanden, 100 m south of the present meteorological station. It is built of driftwood and the roof is covered with tarred paper. Large stones are stacked around three walls and the door and a small window are on the seaward side. The floor is of planks. Inside dimensions are: 1.5 x 2 m and 1.35 - 1.58 m high (sloping roof). A small rusty stove and a sleeping bench furnish the inside. A foxpen was built against the outside wall, but this was removed in 1983 when the stones around the walls were restocked. The hut was repaired and used by Wilhelm Matheson who was a member of the Jan Mayen Fox Company's expedition 1933-34. The hut has later been repaired and used by personnel from the meteorological station.

The Forestry museum at Elverum (Skogbruksmuseet på Elverum) has wanted to move the hut to the museum's exhibition of Arctic hunting, but the authorities concerned are against removal of historical remains from the island.

An occupation sign from the Meteorological Institute hung over the door on the outside of the hut for many years (see under *Eldste Metten*).

### Hollendarhaugen (Hollander Mound)

A well-defined mound at the south-east end of Rekvedsletta, 16 m high and close by the rise towards Slett fjellet. Approximately 30 m from the top of this mound and further to the north is a lower mound and on this mound stands a small cross of unknown origin. A stone foundation is built on the main mound, 1.2 m high and 2 m in diameter. On this stands a 2 m high cross of driftwood which was erected by Thor Iversen in 1931. On the cross is written (in translation): '*Hollander Mound. Here Brave Hollanders Rest*' Vertically stands: '*Erected 18th-VIII by Thor Iversen, Technical Adviser to the Board of Fisheries - Norway*' '*S/S Sotra 1930*' and '*S/S Veiding 1931*'. In the stone base Iversen placed a bottle containing a report of the excavation he undertook in the mound in 1931. He found four single graves and four others with at least two skeletons in each. All the graves were shallow, but the deepest contained corpses which still smelt badly in places. The year before bones and coffin bits had been partly visible in the shallower graves. Eight new graves were made and the coffins and bones were reburied. It is presumed that the seven Dutchmen who died of scurvy during an attempt at wintering in 1634 are amongst those buried in the mound, but Mosby thinks that they were buried near Rooberg (see under *Graves*, point 2). In 1968 one of the graves in Hollendarhaugen was again opened by two archaeology students from Tromsø Museum. This was part of an investigation of the historical remains on Jan Mayen.

### **Hvalrossmuseet (Eriksenhytta, Haugenhytta) - (Walrus Museum - Eriksen-hut, Haugen-hut)**

This hut stands at the north end of Kvalrossbukta against the slope towards Kvalrossen. It was built as a 'large and fine guardhouse' (Richter 1946) for six men summer 1942. Building materials came partly from an old ruined hunting hut nearby (see under *Haugenhytta*). The hut is of half-timber construction, 6.5 x 5 m, with standing unpainted panelling and normal sloping roof. It was used by the Norwegian Polar Research Institute 1949-55. Personnel from the meteorological station laid a new roof and new panelling during the summer 1950. During the autumn a protecting porch was added. The entrance is now through the porch room and the hut itself is divided into three rooms. The largest room was used as a 'museum' in the 1960s. This was officially opened the 20th August 1964, but the collection had to be removed to the new station 'Olonkinbyen' in 1969 owing to the need for conservation and better protection of the artifacts.

### **Jacobsenhuset (Camp Elmberg) - (Jacobsen-house)**

Jacobsenhuset was built by Birger Jacobsen, Anders Andersen (Double-Anders) and Terje Tyholdt in 1921 to the north west of Nordlaguna. The hut was originally built as a guardhouse in case Ekerold landed nearby (an episode which is now known as 'The war on Jan Mayen': Ekerold was to land on the island in order to establish a radio station (see *Eldste Metten*) and Jacobsen intended to prevent the landing.) On the seaward side of the hut was written: '*Camp Elmberg. The property of Birger Jacobsen. Respect other peoples property*'. The hut apparently blew away during the winter 1923-24 and Joestinhuset was later built on more or less the same spot. Jacobsenhuset is shown on Richter's map as the hut which was used during the reoccupation of Jan Mayen in 1941, but this must have been Joestinhuset.

### **Joestinhuset (Janheim, Revesmuget, Rækvedskjulet, North Lagoon Hut) - (Joestin-hut - Janhome, Fox Alley, Driftwoodshed, North Lagoon Hut)**

Joestinhuset was built near the shore bar on the north-west side of Nordlaguna where Jacobsenhuset had stood. Henry Joestin was an adventure-seeking American student who joined The Polarfront Company's fox-trapping expedition (see under *Hageruphytta*) in 1926-27. The hut has later been known by several names. There were three rooms and enough space for three to four men. The hut was in bad condition in 1933, but was repaired and used by the Jan Mayen Fox Company 1933-34. During the reoccupation of Jan Mayen in 1941 the 'old hunting hut down by the shore' (Richter 1946) was used as a temporary dwelling. It is marked on Richter's map as 'Jacobsenhuset'. Atlantic City was established here in 1943 and Joestinhuset disappeared during the clearing-up action in 1968.



Tåkeheimen, stasjon fra den annen verdenskrig, for en gangs skyld uten tåke. Foto: 1944.  
*Tåkeheimen station from World War II, without fog for once. Photo: 1944.*



Gravene ovenfor Østerrikeren i 1983. Se også side 16.  
*The graves above Østerrikeren in 1983. See also page 16.*

**Buildings from World War II** (Richter (1946) has been a main source of information)

The main station for the garrison was situated in Stasjonsdalen where a 19 m long and 7 m wide English prefabricated barrack house was erected on a base of driftlogs with a large open room under. It was first used at the end of March 1941. The watch had a small shed on the ridge above with a good view in all directions. A stable and pighouse were built beside the main house. Most of the main station was cleared away during clearing-up actions in 1968 and 1975. Only a few remains now show where the station once stood.

Other buildings erected in 1941 were: a small hut on Eggøya with a watchtower up on the top. Today the remains stand in a steep scree slope. We can now make out the frame of a small hut on a cement foundation. Large covered trenches with machine-gun positions were erected by the best landing places. The foundations of such a position can be seen amongst the remains of Eldste Metten by Jamesonbukta. A guardhouse also stands here beside a large rock. This is the best-preserved guardhouse after Hvalrossmuseet, but is now in bad condition. It is full of sand, the roof has fallen in, and most of the tarred-paper covering has gone. However, we can still imagine how the hut looked when it was used by a permanent force of five men.

On the top of the mountain near the main station, Tåkeheimen (the home of fog), a hut was built for four men. All building materials were taken from the old Austrian station (see under *Østerrikeren*).

In 1941 and 1943 anti-aircraft canons were mounted on Brinken. Today we can see remains of positions joined by a path along the length of Brinken. Scattered remains of positions are found elsewhere also. Eriksenhytta in Kvalrossbukta was built in 1942 (see under *Hvalrossmuseet*).

In 1943 a sauna was built of large driftlogs at the edge of Nordlaguna (see under *Atlantic City*).

The meteorological personnel were first housed in Sandkåken (The Sand Shed) on the south-east side of Jøssingdalen. This one-room building served as sleeping and day room for the four men, as kitchen, machine room for the battery generator, and more. Relatively well-preserved remains still stand today. Sandkåken was abandoned when a larger meteorological station was built on the other side of Jøssingdalen, below Hopptoppen. Fagerlia (The beautiful mountain side) was a Nissen hut with the walls protected by sandbags, stones and earth. The meteorological personnel was then increased to seven, including three military telegraphists. In 1968 Fagerlia was burned down during a clearing-up action and today it is difficult to see where it once stood.

In 1941 a reserve station for radio and meteorological personnel was built in Jacobsendalen and most of the building materials were taken from the ruins of Eldste Metten. The hut was 4 x 5 m with the long side towards the south. The Norwegian poet Nordahl Grieg was on Jan Mayen for three months in 1942 and he often used this reserve station during his stay. He wrote his famous poem 'Kongen' (The King) on the walls. In 1968 only a few remains of the hut marked the site.

During the summer 1943 a reserve radio station was built further into the mountain range towards Beerenberg. The hut had one room measuring 2 x 3 m. In 1968 only the frame was left together with part of the panelling on the south

wall. The walls had been protected at the base by piled-up sandbags. Rifle ammunition packed in canvas still lay in the hut. These remains have now mostly disappeared.

In May 1944 a radio-sonde station was built on the eastern side of Jøssingdalen near Sandkåken. Part of this stands in fairly good condition today.

### **Kvalrossbukta (Walrus Bay)**

Kvalrossbukta is probably the bay on Jan Mayen which is best protected against bad weather. Therefore it is also the only place where we can easily see remains of Dutch whaling stations from the 17th century. The Austrian expedition in 1882-83 carried out excavations in Engelskbukta, of which Kvalrossbukta is a part. According to the leader's report they did not find living quarters, but train-oil boilers and barrel stores. Reports from earlier in this century (up to 1946) mention fairly well-preserved remains of at least six train-oil boilers and a beach covered with whale bones (1929), of seven houses with floorboards and remains of posts (1930), three old station sites with the bottom 30-40 cm of all huts intact (1946).

Søren Richter carried out excavations in the three sites in 1945. The largest hut was approximately 4 x 5 m and had only one room with a fireplace of bricks in the middle of the floor. Along the walls were remains of wide 'bins' which were probably sleeping places. There were few artifacts to be found. When the plot for the guardhouse (see *Hvalrossmuseet*) was dug out in 1942, a number of clay-pipe fragments were found. Bricks from the whaling sites were used to build the hut's firewall. Further west in the bay a number of finds were made when the plots for the supply hut and oiltanks were dug out in 1958. Amongst the finds from that oven were two 2.4 m long canons which now stand beside the flagpole at the FFSB station in Olonkinbyen. In addition there were a number of smaller artifacts such as harpoon heads, lances and blubber knives which were displayed for a time in the 'Walrus Museum' (see under *Hvalrossmuseet*).

In 1968, three archaeology/ethnology students from Tromsø Museum excavated part of the remains from the whaling period. Most of the whaling remains seem now to have been either destroyed by the slope sliding out or by wave action, but it is possible that new excavations still could result in interesting finds.

In 1930 a Dutch expedition under the command of captln. H. J. van der Stad cemented a granite memorial stone to a rock above the whaling remains. The following inscription is engraved on the stone: '*Outgert Jacobsz van Grootebroek en zijne 6 hollandsche makkers zijn in April 1634 hier bezweken bij eene poging tot overwintering*'. This commemorates the seven Dutch whalers who died of scurvy in 1634 during an attempt at wintering on Jan Mayen. The inscription has been touched up with paint several times since.

The whaling remains are protected according to the Regulations for the protection of historical remains on Svalbard and Jan Mayen (1974).

Double-Anders' expedition in 1908-1909 is supposed to have had a secondary station in this bay.

### Margareth-hytta (Camp Margareth)

This hut was apparently originally erected in 1926 near Fuglesøyla in the north of Titeltbukta by Gustav Øines, Fritz Øien and Roald Øien from the meteorological station, but it was not finished that year. F. and R. Øien completed it in 1929 and it now stands in the south of Titeltbukta. The hut is named after Margareth Johanne Dalsbø, born 1907, married to Fritz Øien. She wintered on Bjørnøya 1932-33 and 1934-35. The hut is built partly of logs and partly of planks nailed together. Inside dimensions are 1.6 x 1.2 m. The height is 1.1 - 1.4m (sloping roof). The following is carved on a plank over the door (in translation): '*Camp Margareth 1929 Built by F and R Øien 10/10*'. There is a wooden floor. Driftwood and stones are piled halfway up three of the outside walls. The roof has recently been recovered with tarpaper held down by stones and boards. The walls are partly covered with old tarpaper. A shelf is the only piece of furnishing. A netting cage stands against the south wall.

### Marinehytta (Marine-hut)

Built by the Norwegian Navy summer 1953 as a preparatory measure in case of emergency. It stood at the south-west end of Jøssingdalen and was well-equipped with, amongst other things, a generator and radio transmitter. The cabin was dismantled summer 1980 and transported to the station. It was planned to be re-erected as a leisure hut on the southern part of Jan Mayen, but it burned down accidentally before this could happen.

### Memorial plaques and similar

1. Memorial plaque to the seven Dutch whalers. It stands on the very edge of the cliff above Sjuhollendarbukta (see under *Sjuhollendarbukta*).
2. Memorial stone in Kvalrossbukta for the seven Dutch whalers (see under *Kvalrossbukta*).
3. Memorial plaque near the site of Eldste Metten commemorating the establishment of the first meteorological station on Jan Mayen. The plaque was raised in 1972 (see under *Eldste Metten*).
4. Memorial cross to soldier Kristen Tveiten. It is made of driftlogs and stands in a pile of rocks ten metres above where the road swings in near Nordlaguna's south-east end. The cross is four metres high. On the plaque is written, in translation: '*Soldier Kristen Tveiten Vestfold drowned in the lagoon on the 7th July 1942 your comrades*'. Tveiten drowned when his self-made canoe capsized.
5. Memorial post to Aksel Liberg, head of the radio station, who lost his life in 1950 close to Gamle Metten (see under *Gamle Metten*). It is a simple post, one metre high, and with a small cross carved in at the top.
6. Memorial plaque to five British scientists who lost their lives in 1961 when their boat capsized (see under *Graves*, point 7). The plaque is attached to a

large stone block in Krossbukta. The scientists are named in the Norwegian version of this section, *Minneskilt og lignende*.

### Dutch whaling stations

The Dutch hunted whale around Jan Mayen between the years 1616 and about 1650. Land stations were established in the bays on the south, west and north sides of the island where the whales were stripped and the train-oil boiled out of the blubber to be transported to the Netherlands. An attempt at wintering was made in 1633-34. Seven men were left behind with the object of making climatic and astronomical observations during the winter, and of guarding against Basques who had plundered a station late in the season the year before. All seven were found dead of scurvy in 1634. The diary with observations which had been entered right up to the end, was found with them. For the names of the seven, see under *Nederlandske hvalfangststasjoner*. Today remains of the Dutch stations were also established in the following bays: Sørbukta (see under *Schelderuphytta*), Titeltbukta (= Ten Tent Bay), Sjuhollendarbukta (= Seven Hollander Bay, see under own heading), Maria Muschbukta (apparently the first to be established), Krossbukta, and Nordbukta.

Mosby (1924) wrote (in translation): *'Everywhere at these places there are still remains from this period. Whale bones and stone mounds are found around where the sea and swell have not washed them away. A sand plain with train-oil boilers and huts was apparently once washed away near Guineabukta. Three large buildings, thirteen shallops, and nine barrels and train-oil containers were lost.'*

### Olsbu (Olsen's hut)

This hut stands in Tømmerbukta, approximately 300 m from the sea, and surrounded by driftwood. Schjelderup's Sealing Company's third and last expedition to Jan Mayen in 1928-29 apparently started to build a secondary station here. However, in 1933 Meyer Olsen, cook at the radio station, and trapper Wilhelm Matheson built the hut Olsbu. It is built of driftlogs, and several of them have marks from wooden plugs which indicates that they originally came from wrecks. The hut has a wooden floor, a sleeping bench, and a rusty and now useless stove. The dimensions inside are 2.3 x 1.8 m and the height is 1.6 - 1.3 m (sloping roof).

### Polheimen (= the polar home) - (Røtte-hut, Liberg-hut)

This hut stands below Krossberget close against the hillside. It was built in 1949 as a place to wander to by Aksel Liberg and Magne Røtte from Gamle Metten. Personnel from the meteorological station also used the hut for hunting expeditions. The hut is built of large planks which are partly notched together at the



corners and partly fastened together with large iron hooks. The corners are strengthened by standing planks. The window side is panelled. The hut has a wooden floor and contains a number of fixed fittings. The inside walls are covered with tarpaper. Dimensions of the floor are 2 x 3 m and the height is 1.5-1.7 m (sloping roof). A 5 m high pole is fastened to the south-west corner.

This hut is not listed here as an 'historical' object, but the description is included to complete the survey.



Jan Mayen sett sørvestover fra høyden over Jøssingdalen. Foto: 1944.

*Jan Mayen seen towards the south west from the hillside above Jøssingdalen. Photo: 1944.*

### **Fox House in Guineabukta**

Johannes Lid, in 1930, described this construction as follows: *'This 'house' is knocked up of round driftlogs to a height of four logs. Logs are laid closely together on top to form a roof. The house is 2.5 x 1.5 metres and 0.9 metre high. It was built by Hagerup's hunting expedition in 1929. They had wintering plans which were not realised. No-one could live in the house and it must have been used as a fox trap.'*

I do not know whether it still exists today.

### **Schjelderuphytta (Schjelderup-hut, the Fire Station)**

Schjelderuphytta was built in Sørbukta in 1924 by Schjelderup's Sealing Company's hunting expedition members, Anders Andersen from Fauske (Double-Anders) and Karl Øines. The hut stood beside the first lava blocks as one approached from the sea. It was used by Devold, Øien and Kvive Andersen in 1925-26. After Schjelderup's third and last expedition in 1928-29, it was burned down when the expedition was fetched home. In 1930 there were no remains which could show where the hut once stood, apart from the attaching points for guy-ropes

In 1926 the remains of a shed from the whaling period (17th century) were seen 400 m east of Schjelderuphytta behind a lava block. The planks were fastened together with handmade nails.

### **Sjuhollendarbukta (Seven Hollander Bay)**

The name '7 Holländer Bucht' was given by Emil Edlen von Wohlgemuth, the leader of the Austrian Polar Year Expedition 1882-83, since he believed it to be the wintering place of the seven Dutch whalers who died of scurvy in 1634. Thor Iversen found no remains of whaling stations there in 1930 and concluded therefore that the wintering place had been Kvalrossbukta. Arctic Pilot (1974) described both this bay and Titeltbukta as small and of little use, but the coastline has probably been changed by erosion since the 17th century. The Austrian expedition erected a brass plaque in Sjuhollendarbukta on the 31st July 1883 with the inscription: *'Die sieben holländischen Seeleuten welche im Jahre 1634 hier überwinterten und verunglückten. - Von der österreichischen Expedition 1882-82'*. The plaque was polished and remounted by the Jan Mayen Hobby Club in 1981 and is protected according to the regulations for the protection of historical remains on Jan Mayen (1974). See also under *Graves*, point 2).

### **Sunnmørhuset (Sunnmør-house)**

Sunnmørhuset stood on the northern end of Jan Mayen (North-Jan). Building of this hut was started in 1926 on the low plain at Krossbukta on the eastern

edge of the sand area about 250 m to the north of Hageruphytta. Karl Breivik and Andreas Håkonsholm from Sunnmøre spent the winter in Hageruphytta in 1926-27. Sunnmørhuset was to have been a reserve hut, but was never finished and was used as a store (see under *Hageruphytta*).

### Østerrikeren (The Austrian Station)

During the Polar Year 1882-83 a scientific station - Österreichische Polarstation JM - was established by an Austrian/Hungarian expedition beside the slope on the north-east side of Maria Muschbukta. The expedition was organised by naval lieutenant Karl Weyprecht and Count Hans von Wilczek (1837-1922). For list of expedition members, see Norwegian text (see also under *Graves*, point 3). Permission from Count Wilczek to use the buildings was obtained by several later expeditions. Wilczek wrote that he was somewhat surprised at this correctness since he had little chance of knowing who used the station. Before 1919 Count Wilczek gave the buildings to the Danish State. During an exchange of notes between Denmark and Iceland concerning Norway's annexation of Jan Mayen, the Danes stated that they owned houses on the island and had planned temperature measurements there. In a letter from Denmark to Iceland in 1927 it was stated that the Danes would not commit themselves concerning the Meteorological Institute's annexation, but they emphasized that it could not touch the Danish State's ownership of some houses on the island. In a letter from Denmark to Norway that same year, it was again emphasized that an annexation could not under any circumstances touch the Danish State's right to its buildings with adjoining land on the island.

The Austrian expedition had left equipment at the station for any following expeditions and the buildings were often in use up to the 1930s:

- In 1899 the Swedish scientist A. G. Nathorst's expedition with the 'Antarctic' was underway to Greenland searching for buoys or other evidence of Andrée's fate. A. S. Andrée had disappeared in 1897 during an attempt to reach the North Pole from Spitsbergen in a balloon. The searching party called in on Jan Mayen to see whether there was evidence to be found at the Austrian station.
- In 1902 Professor Kr. Birkeland planned a wintering expedition which was to undertake magnetic observations and Northern Lights investigations, but the Austrian buildings were not in good enough condition to be used.
- Shipowner Magnus K. Giäver, Tromsø, gained permission from Count Wilczek for the first Norwegian hunting expedition to Jan Mayen to use the station in 1906-07. The buildings were repaired and the three trappers - Daniel Johannesen, Peder ?, and Jakob ? - were put ashore. They were collected the next year by 'Frithjof', but the ship was wrecked during a storm near Iceland on the way home and the ship's engineer was the only survivor.
- The station was used as the main base by the next hunting expedition 1908-09. The expedition consisted of six men fitted out by Lars L. Haugen, and the leader was Anders Andersen (Double-Anders) who had been given

the right to use the buildings by Count Wilczek.

- In 1917-18 the buildings were used as main base by a four-man hunting expedition led by Arthur Oxaas and fitted out by Johan Hagerup, Tromsø.
- In August 1919 the crew of the Danish patrol boat 'Islands Falk' repaired the houses which Count Wilczek had given to the Danes. They painted a large Danish flag on the roof.
- The house was used as a main base by August Hansen and another man in 1920-21. They were fitted out by Schjelderup's Sealing Company, Skånland. In 1921 they were drawn into 'the war on Jan Mayen' (see under *Jacobsenhuset*).
- Mosby wrote in 1924 that there were still sound buildings here, but that they were much used by wintering trappers who unfortunately had destroyed a great deal. The houses were damaged after the repairs in 1919. There was a stink of rotting fox carcasses, etc., and the roofs and walls leaked. He added that the Danes 'allege' it to be their property.
- The buildings were used by Schjelderup's expedition with Double-Anders and three others in 1924-25. They built Schjelderuphytta that year.
- The house was used as main base by an expedition in 1926-27 fitted out by Hagerup with members August Hansen, K. Hoel, and G. Ingebrigtsen. They used Haugenhytta for a secondary station.
- Johannes Lid visited the site in 1930 and wrote that the buildings were still standing, but were in bad condition. He found the following information written on the window sills, in translation:

*August Hansen and Co have wintered here 4 years  
from 1917-18  
1924-25  
1926-27*

*For Kjyve Ludolf Schelderup 1 year  
Torleif Bakland, Tromsø 14-6-1928. 22-7-1928.*

*K. Hol, Aug. Hansen, G. Ingebrigtsen. Have wintered  
here 1926-27. Bad trapping, lots of trappers,  
more trappers than Foxes!*

The Austrian Station was according to Richter (in translation) '*that old ruin which throughout all the war years was the garrison's more or less inexhaustible building-material store, and several of the guardhouses and all the wooden constructions for the canon positions and the trenches were built of material from the site*'.

Today only the foundations of the station buildings are still to be seen. These remains are protected according to the regulations for the protection of historical remains on Jan Mayen (1974).

## Acknowledgements

Many thanks for information and assistance go to: C. A. Gløersen, Louwrens Hacquebord, Ole Hagen, Asbjørn Hansen, Bjarne Iversen, Wilhelm Matheson, Kristian Sneltvedt, Trygve Aas, present and past personnel at Vervarslinga for Nord-Norge and Meteorologisk Institutt, and Forsvarets Fellessamband, Forsvarskommando Nord-Norge. A special thank you to Oluf Lien for translation of Wohlgemuth from German to Norwegian.

Photographs not taken by the author were kindly lent by Asbjørn Hansen, Bjarne Iversen, Norsk Polarinstitutt, L.L. Spaanderman and Vervarslinga for Nord-Norge.

Unpublished reports from own field work in 1980 and 1981 and from field work in 1968 organised by Tromsø Museum, are filed at Tromsø Museum, Curator of Historical Remains for Svalbard and Jan Mayen.

## References

- Hydrographic Department, Admiralty, London, 1975: *Arctic Pilot Vol. II*.
- Bird, E.G., 1935: Jan Mayen Island. *The Geographic Journal*. London.
- Bjarnason, Bjørn, 1979: Noen islandske synspunkter i Jan Mayen-saken. *Internasjonal Politikk* 4.
- Fitch, F. J., 1961: *Preliminary report of the 1961 University of London Beerenberg Expedition to North Jan Mayen Island, Greenland Sea*. British and Imperial Colleges.
- Giäver, Magnus K., 1944: *Turister og jegere i ishavet*. Johan Grundt Tanum, Oslo.
- Gløersen, Christian A., 1982: Jan Mayen. *Norway Information (UDA 296/82)*. Norwegian Ministry of Foreign Affairs. (English and Norwegian editions.)
- Hvamstad, Per, 1968: Arkæologisk-etnologisk ekspedisjon til Jan Mayen. *Nord Nytt* 4/5.
- Iversen, Thor, 1936: A burial place in Walrus Gat from the old whaling days at Jan Mayen. *Nederlandsch aardrijkskundig genootschap tijdschrift*.
- Lid, Johannes, 1974: Hus på Jan Mayen 1930. *Polarboken 1973-74*. Norsk Polarklubb, Oslo.
- Lindal, Sigurdur, 1980: *Island og det gamle Svalbard*. Utenriksministeriet, Reykjavik.
- Lønø, Odd, 1974: Norske fangstmenns overvintringer. Del II: Jan Mayen. *Norsk Polarinstitutt Meddelelser* 103. Oslo.
- Miljøverndepartementet, Oslo, 1984: Forskrifter om fredning m.v. av kulturminner på Svalbard og Jan Mayen. *Miljøvernforordninger for Svalbard og Jan Mayen*. (English and Norw. editions)
- Mohn, H., 1892: Øen Jan Mayen. *Det Norske Geografiske Selskabs Aarbo 1891-92*.
- Mosby, Olav, 1924: Litt om Jan Mayen. *Naturen* 1924.
- Munch, Jens Storm, (ed.), 1968: Jan Mayen. *Ottar* 56.
- Norges Svalbard og Ishavsundersøkelser, 1929: Jan Mayen. En oversikt over øens natur, historie og bygning. *Norges Svalbard og Ishavsundersøkelser Meddelelser* 7. (Also published in *Norsk Geografisk Tidsskrift* 2 1928-29.)
- Orvin, Anders, K., 1960: The place-names of Jan Mayen. *Norsk Polarinstitutt Skrifter* 120.
- Richter, Søren, 1946: Jan Mayen i krigsårene. *Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser Meddelelser* 66. (Also published in *Norsk Geografisk Tidsskrift* XI(2).)
- Selinger, Franz & Schwerdtfeger, Werner, 1982: *Wetterflieger in der Arktis 1940-1944*. Motorbuch Verlag, Stuttgart.
- Steen, E. A., 1960: Reokkupasjonen av Jan Mayen våren 1941. *Norges Sjøkrig 1940-45, VII*. Oslo.
- Vervarslinga for Nord-Norge, 1945: *25 års Jubileumsskrift*. Tromsø.
- Wilczek, Hanns, 1934: *Happy Retrospect: Reminiscences of Count Wilczek 1837-1922*. London.
- Wohlgemut, Emil Edlen von, 1886: *Vorbericht zur wissenschaftlichen Publication der Österreichischen Polarstation Jan Mayen. 1. Band* (incl. diary of the Dutch whalers who wintered 1633-34). Kaiserlich-Königlichen Hof und Staatsdruckerei, Wien.

